

Fosterbarns opplevelse av stigmatisering og hvordan omgivelsene skaper mening rundt deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon

En kvalitativ intervjustudie

Vendela Glesnes Johansen

MASTEROPPGAVE

Master i Barnevern

Høst 2022

Det psykologiske fakultet

Institutt for helse, miljø og likeverd (Hemil)

Hovedveileder: Sara Jahnke

Biveileder: Heidi Marie Kirkeng Meling

Forord

Å skrive denne masteroppgaven har vært en lærerik, givende og ikke minst krevende prosess. Samtidig har prosessen gitt meg innsikt innen et fenomen som jeg synes er både svært interessant og viktig. Til tross for at det har vært en utrolig spennende prosess, har jeg også hatt perioder hvor jeg har trengt støtte og motivasjon fra de rundt meg.

Takk til min hovedveileder Sara Jahnke og biveileder Heidi Marie Kirkeng Meling. Deres gode råd, veiledning og motivasjon har vært svært betydningsfull og inspirerende, og hjulpet meg til å utforme masteroppgaven min i sin helhet. Ikke minst ønsker jeg å takke alle informantene mine som tok seg til tid å til å stille til intervju.

Jeg vil gi en spesiell takk til venner og familie, som har stått ved min side og både heiet på meg og motivert meg, selv da motivasjonen var på bunn. Takk for at dere har vist hensyn til at jeg har vært både frustrert og stresset, og at dere har støttet meg hele denne tiden. En ekstra stor takk til min onkel Kjetil, for lange telefonsamtaler, diskusjoner, refleksjoner og gjennomlesning.

Tusen takk!

Bergen, november 2022

Vendela Glesnes Johansen

Sammendrag

Formålet med denne masteroppgaven var å få innsikt i hvordan fosterbarn opplever at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon. Ved at det finnes svært lite forskning på dette fenomenet i Norge, foreligger det et behov for mer forskning for å gi opplyst kunnskap og for å forstå dette fenomenet. Jeg undersøkte dette fenomenet gjennom forskningsspørsmål om hvordan fosterbarna opplevde at omgivelsene skapte mening rundt deres identitet, hvordan denne meningsskapelsen påvirker dem og om noen av disse opplevelsene kan tyde på at de blir stigmatisert. Denne oppgaven har et kvalitativt design, hvor de empiriske dataene ble innhentet gjennom seks semistrukturerte intervju, hvor de ble analysert ved hjelp av systematisk tekstkondensering. Jeg tok utgangspunkt i faglitteratur om stigmatisering, stereotypier og fordommer, samt identitet, tilhørighet og familie, i tillegg til forskning på stigmatisering av fosterbarn og andre sårbare grupper samt selvstigma. Funnene mine indikerer at fosterbarn er i tvil om å fortelle om sin omsorgssituasjon ved at de er redde for hvilke reaksjoner de får om de forteller, i tillegg til at de kan skamme seg over omsorgssituasjonen deres. Fosterbarna kommer også selv med egne meninger på hvordan omgivelsene bør reagere på deres omsorgssituasjon. Funnene mine indikerer også at fosterbarna blir både stemplet og undervurdert av omgivelsene fordi de er fosterbarn, hvor fosterbarna også kommer med forklaringer på hvorfor omgivelsene stigmatiserer dem, som da er at det er for lite informasjon om fosterbarn. Funnene mine viser også at fosterbarna sliter med å finne sin identitet ved at de er fosterbarn, samt at kjenner på en følelse av manglende tilhørighet. Jeg har konkludert med at det er et behov for økt opplysning om stigmatisering rundt barn som vokser opp i fosterhjem.

Nøkkelord: fosterbarn, stigmatisering, omgivelser, selvstigma, fordommer, identitet, tilhørighet

Abstract

The aim of this thesis was to gain insight on how children in foster care experience that their surroundings create meaning associated with their identity due to their foster care situation. As there is a lack of research on this phenomenon in Norway, there is a need for more research to provide enlightened knowledge and to understand this issue. I examined the issue through research questions about how foster children experienced that their surroundings created meaning around their identity, how this creation of meaning affects them and whether any of these experiences may indicate that they are being stigmatized. This thesis has a qualitative design, where the empirical data was obtained through six semi-structured interviews, where the data were analyzed through systematic text condensation. My approaches were based on academic literature about stigmatization, stereotypes and prejudices, as well as identity, sense of belonging and family, in addition to research about stigmatization of children in foster care and other vulnerable groups as well as self-stigma. My findings indicate that foster children are hesitant to tell about their care situation because they are afraid of what reactions they will get if they do tell, in addition to being ashamed of their care situation. The foster children themselves also tell their opinions on how the surroundings should react to their care situation. My findings also indicate that the foster children are both being labeled and underestimated by their surroundings, where the foster children also tell their explanations for why the surroundings stigmatizes them, which is that there is a lack of information about children in foster care. My findings also show that the foster children are struggling to find their identity by being in foster care, and that they feel a sense of lack of belonging. I have concluded that there is a need for increased information about stigmatization surrounding children who grow up in foster care.

Keywords: foster child, stigmatization, surroundings, self-stigma, prejudices, identity, sense of belonging

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon.....	8
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	9
1.2 Oppbygning av oppgaven.....	9
2.0 Teoretisk rammeverk og sentrale begreper.....	11
2.1 Stigmatisering.....	11
2.2 Stereotypier.....	12
2.3 Fordommer.....	13
2.4 Diskriminering.....	13
2.5 Skjulbar stigmatisering.....	14
2.6 Å føle seg annerledes; selvstigma.....	14
2.7 Identitet.....	15
2.8 Tilhørighet.....	16
3.0 Rettslige og kulturelle perspektiver på fostersituasjon og familiebegrepet.....	18
3.1 Fosterfamilie.....	18
3.2 Hva er familie?.....	19
4.0 Forskning knyttet til stigmatisering av fosterbarn.....	22
4.1 Søkemetode og søkeord.....	22
4.2 Tidligere forskning om stigmatisering av fosterbarn.....	22
4.3 Tidligere forskning om selvstigma.....	24
4.4 Tidligere forskning om stigmatisering av utsatte grupper.....	25
4.5 Oppsummering av tidligere forskning.....	26
5.0 Metode.....	28
5.1 Kvalitativt forskningsdesign.....	28
5.2 Vitenskapeteoretisk plassering av forskningsprosjektet.....	29
5.3 Utvalg og rekruttering av informanter.....	30
5.4 Semistrukturert intervju.....	31
5.5 Intervjuguide.....	32
5.6 Datainnsamling.....	33
5.7 Transkribering.....	33
5.8 Analyse av data.....	34
5.8.1 Systematisk tekstkondensering.....	34
5.9 Kvalitet på forskningsprosjektet: pålitelighet, gyldighet og overførbarhet.....	38

5.10 Forskningsetiske vurderinger.....	38
5.10.1 Konsekvenser av å delta og informert samtykke.....	39
5.10.2 Konfidensialitet og dataoppbevaring.....	40
5.10.3 Forskerrollen.....	41
6.0 Fremstilling av funn.....	43
6.1 Vurdering og usikkerhet i forhold til å fortelle om sin omsorgssituasjon.....	44
6.1.1 Reaksjoner fra omgivelsene og skammen over egen omsorgssituasjon...44	
6.1.1.1 Diskusjon.....	46
6.1.2 Ønsket om å bli møtt med respekt og forståelse.....	47
6.1.2.1 Diskusjon.....	48
6.2 Omgivelsenes tendens til stigmatisering.....	50
6.2.1 Stempling og undervurdering.....	50
6.2.1.1 Diskusjon.....	53
6.2.2 For lite informasjon skaper stigma.....	56
6.2.2.1 Diskusjon.....	57
6.3 Identitetsforvirring.....	60
6.3.1 «Hvem er jeg?».....	61
6.3.1.1 Diskusjon.....	62
6.3.2 «Hvor hører jeg til?».....	64
6.3.2.1 Diskusjon.....	65
7.0 Oppsummerende drøfting og avslutning.....	68
7.1 Avsluttende refleksjoner.....	68
7.2 Forslag til fremtidig forskning.....	69
7.3 Forskningsprosjektets styrker og begrensninger.....	70
7.4 Konklusjon.....	72
8.0 Referanseliste.....	75
9.0 Vedlegg.....	89

1.0 Introduksjon

Det bor i underkant av 10 000 barn i fosterhjem i Norge i dag. Omkring 3000 av disse barna bor i familier de kjenner fra før. Det bor også omkring 600 barn i beredskapshjem (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, i.d.). Dette vil si at 1 av 100 barn i Norge bor i fosterhjem i dag, hvor beredskapshjem ikke er tatt i betraktning. Tidligere forskning viser at fosterbarn ofte skjuler deres «fosteridentitet» for å beskytte seg selv mot stigma (Johnson et al., 2020), at de blir hånet eller mobbet for at de ikke bor med deres biologiske foreldre (Dansey et al., 2019), samt at de føler på en mangel av tilhørighet fordi de er fosterbarn (Newheiser & Barreto, 2014). Siden de fleste barn og unge lever med deres biologiske familier og har et godt samhold innad familien i Norge (NOU 2019:20), kan det hende at de blir sett på som annerledes eller at folk tror det er umulig for dem å utvikle seg godt.

Selv har jeg vært fosterbarn hele mitt liv hvor jeg har sett på fosterforeldrene mine som familien min. Jeg har en mor som ikke hadde helse til å ta vare på meg, men jeg har hatt kontakt med henne gjennom hele livet mitt og alltid sett på henne som mamma. Selv opplevde jeg stereotyper da det kom frem at jeg var fosterbarn. Spørsmål som «blir hun slått hjemme?» eller «er hun gal»? var spørsmål som mine venner ble spurt av sine venner. Ved at omgivelsene har disse meningene og tankene om fosterbarn, kan man da stille et spørsmål om fosterbarn faktisk blir stigmatisert. Bare et fåtall av studier har tatt for seg stigmatisering av fosterbarn. Noen studier fra USA tyder på at fosterbarn faktisk blir stigmatisert (Dansey et al., 2019; Johnson et al., 2020), men det finnes lite forskning på dette temaet i norsk sammenheng. I forhold til stigmatisering av fosterbarn, finnes mye forskningsaktivitet hos forskjellige utsatte grupper som overvektige, psykisk syke og medlemmer av LGBTQ (Lesbian, gay, bisexual, transgender and queer), som dermed viser at disse gruppene blir møtt med stigmatisering (Wang et al., 2004; Mishra et al., 2009; Whitehead et al., 2016). Det vil derfor være interessant å forske på hvordan omgivelsene skaper mening rundt fosterbarns identitet i forhold til deres omsorgssituasjon. Ved at omgivelser gjør seg opp negative meninger eller meninger som ikke stemmer, rundt fosterbarns omsorgssituasjon og fosterbarna som individ, kan man hevde at dette kan føre til en del negative konsekvenser for fosterbarna. Ved å forske på dette fenomenet, kan man få i en grad, økt forståelse på hvordan det er å være fosterbarn, hvordan fosterbarns identitet og tilhørighet blir påvirket av samfunnet og hvordan selve samfunnet tenker og mener om fosterbarn og generelt. Jeg

kommer derfor til å gjøre rede fosterbarns opplevelser av eventuelle fenomener de kan møte på som stigmatisering, stereotyper, fordommer og diskriminering. Jeg kommer også til å gjøre rede for tilhørighet, identitet og rettslige og kulturelle perspektiver på fostersituasjon og familiebegrepet. Ved dette har jeg valgt en kvalitativ tilnærming, for å fange opp fosterbarnas egne meninger, forestillinger og opplevelser.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Bakgrunnen for at jeg ønsker å skrive om dette temaet er altså en blanding av egne erfaringer og egen interesse, samt at det er finnes et forskningshull, spesielt i Norge, som er viktig å fylle. Det er et behov for å forske på dette temaet ved at man kan få en større forståelse av hvordan omgivelser tenker om fosterbarn, samt hvordan denne meningsskapelsen påvirker fosterbarna. Ut av dette har det vokst seg en problemstilling: *Hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon?*

For å besvare problemstillingen vil jeg utforske følgende forskningsspørsmål:

1. *Hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper meninger rundt deres identitet som fosterbarn?*
2. *Hvordan opplever fosterbarna at denne meningsskapelsen påvirker dem?*
3. *Tyder noen av disse opplevelsene på at fosterbarn opplever stigmatisering?*

1.2 Oppbygning av oppgaven

I kapittel 2 skal jeg presentere teori som har relevant betydning for hvordan omgivelsene skaper mening rundt fosterbarns identitet tilknyttet deres omsorgssituasjon. Ved dette blir fenomener som stigmatisering, stereotyper, fordommer, diskriminering og selvstigma presentert. Videre presenterer jeg teori om identitet og tilhørighet. Kapittel 3 tar for seg rettslige og kulturelle perspektiver fostersituasjon og familiebegrepet. Kapittel 4 tar for seg relevant forskning knyttet til stigmatisering av fosterbarn, selvstigma og stigmatisering av andre sårbare grupper. I kapittel 5 presenteres valg av metode, vitenskapsteoretisk tilnærming, og analysemodell. I slutten av kapittelet blir det også belyst hvordan kvalitet og forskningsetiske vurderinger er sikret igjennom forskningsprosjektet. I kapittel 6 blir aktuelle funn presentert, hvor hvert undertema i resultatkategoriene etter på blir drøftet opp mot teori

og forskning. Avslutningsvis blir det i kapittel 7, gitt en oppsummerende drøfting og avslutning, hvor det også blir redegjort for forskningsprosjektets begrensninger og styrker, i tillegg til forslag til videre forskning.

2.0 Teoretisk rammeverk og sentrale begreper

I teoridelen kommer jeg til å presentere fenomenene fosterbarn kan møte på ut ifra at omgivelsene skaper mening om dem; stigmatisering, stereotypier, fordommer og diskriminering. Jeg vil også presentere teorier om identitet og tilhørighet, hvor identitetsdannelsen til fosterbarn muligens kan bli hemmet av at omgivelsene skaper mening, og videre at de potensielt kan finne det vanskelig å høre til.

2.1 Stigmatisering

Goffman var en sosiolog som er sentral når det kommer til gjennombruddet til stigmatiseringsbegrepet i sosiologiske studier. Hans arbeid har hatt stor innflytelse innen samfunnsvitenskapen (Daniels, 1983). Goffman begynner boken sin *Stigma: notes on the management of spoiled identity*, med å beskrive hvordan stigma begrepet opprinnelig ble brukt av grekerne; «The Greeks, who were apparently strong on visual aids, originated the term stigma to refer to bodily signs designed to expose something unusual and bad about the moral status of the signifier (Goffman, 1968). Stigma er et tegn på skam, vanære eller misbilligelse som resulterer i diskriminering (Goffman, 2009; Michigan Recovery Center of Excellence, 2011). Stigma kan forklares som et avvik mellom en persons tilsynelatende og faktiske sosiale identitet (Goffman, 2009). Stigma er altså en sosial prosess hvor den «normale» sosiale identiteten til et individ ødelegges av omgivelsenes reaksjoner, kategorisering og dømmekraft (Goffman, 2009). Gjennom slike prosesser, blir mennesker som viser ikke-kulturelt aksepterte trekk eller atferd, sett på som avvik hvor de blir plassert i sosiale båser, altså stereotypier (Goffman, 2009). Goffman skiller mellom tre typer stigma; stigma forbundet med psykisk lidelse, stigma forbundet med fysisk deformasjon, og stigma knyttet til rase, religion eller nasjonal tilhørighet (Goffman, 2009). Goffman (1963) forklarer den stigmatiserende prosessen slik; om man har et fremmed individ foran oss, kan det dukke opp bevis for at individet har egenskaper som gjør at det blir sett på som mer annerledes enn andre individer. Vi ender da opp med å plassere dem i forskjellige kategorier, hvor de da blir sett på som mindre ønskelige enn andre. Individet blir dermed sett på som redusert, hvor de da går fra å være en «normal» person til et nedsatt individ, altså «unormal» (Goffman, 1963). I fosterbarnas tilfelle, vil de bli sett på som «normale» når de møter fremmede, men når det

kommer frem at de er fosterbarn vil de bli sett på som «unormale». Vi tror altså at personen med et stigma ikke er «et vanlig menneske», og dermed utsettes individet for diskriminering, ofte uten av vi tenker over det selv, som da kan ha en negativ påvirkning på livet til det stigmatiserte individet (Goffman, 1963). Vi konstruerer våre egne teorier for å forklare individets mindreverdiget og for å redegjøre «faren» individet representerer, ofte igjennom for eksempel fiendskap (Goffman, 1963).

Link og Phelan (2001) er to sosiologer som har kritisert selve stigmabegrepet, hvor de mener at begrepet er for snevert og for mye fokus på individet. De hevder at det er mer enn bare en bestemt attributt som utgjør stigma hos et enkeltindivid (Link og Phelan, 2001). De definerer da stigma som en prosess hvor flere komponenter må inntreffe samtidig; stereotyping, separasjon, tap av status og diskriminering, hvor da makt kan utøves. Phelan og Link (2001), velger å bruke ordet «merkelapp», i stedet for «egenskap», «tilstand» eller «merke», med tanke på at de individuelle forskjellene som blir valgt ut som betydningsfulle, er sosialt bestemt av dem som setter disse «merkelappene». Stigmatiseringsprosessen starter derfor ved at man setter «merkelapper» på det «vi» observerer som individuelle forskjeller (Phelan & Link, 2001).

2.2 Stereotypier

Gjennom stigmatiseringsprosessen, blir individene som sagt satt i båser, altså stereotypier. Stereotypier går ut på at man har forenklete eller standardiserte oppfatninger av kategorier og grupper med mennesker (Ilstad, 2013). Det er altså antakelser om en gruppe med mennesker og dens medlemmer (Dahl, 2013). Stereotypier er enkle generaliseringer om grupper av mennesker som har fellestrekk, hvor de ofte tilegnes via mellommenn og ikke som våre egne observasjoner (Dahl, 2013). Stereotypier er noe vi ofte ikke «lar gå» hvor de da kan oppfattes som sanne og uforanderlige, hvor det da kan ende med at de blir til selvoppfylte profetier (Dahl, 2013). Stereotypier kan ofte skygge over eller unnlate å legge merke til individuelle forskjeller når man samhandler med fremmede mennesker (von Hippel et al., 1993). Mange slike stereotypier der vi putter mennesker i forskjellige båser, er som oftest ikke sanne (Aadnesen & Hærem, 2007). Stereotypier rettet mot fosterbarn kan for eksempel være «alle fosterbarn er gale» eller «hun/han ble sikkert slått av foreldrene sine». Det finnes også det som kan kalles positive stereotypier. Positive stereotypier vil si at man har gunstige

oppfatninger om medlemmer av sosiale grupper hvor de får en favorabilitet eller overlegenhet basert på deres kategorimedlemskap (Czooop et al., 2015). Dersom vi møter et menneske hvor man har stereotypier mot dette menneske, men våre stereotypier blir avkreftet og vi fremdeles nekter å endre vår stereotypi, kan man si at stereotypien går over til å være en fordom (Aadnesen & Hærem, 2007).

2.3 Fordommer

Fordommer går ut på at man har en negativ holdning til for eksempel andre raser, etniske grupper, minoritetsgrupper og så videre (Ilstad, 2013). Om man har fordommer mot en spesifikk folkegruppe kan dette videre føre til diskriminering (Ilstad, 2013). Folk kan altså da ha fordommer mot fosterbarn, hvor de ut ifra disse fordommene diskriminerer fosterbarn. Fordommer er altså «forhåndsdommer» som rammer en kategori eller gruppe med mennesker (Dahl, 2013). Om man har foreliggende fordommer i møte med andre mennesker, er det vanskelig for oss å endre våre antatte meninger om en bestemt gruppe med mennesker, selv om man får nye opplysninger om gruppen som motsier fordommene våre (Dahl, 2013). Fordommer blir da ofte kalt for «stivnet» stereotypi, hvor da holdningen vår mot andre mennesker motsetter seg åpenheten for endring (Aadnesen & Hærem, 2007).

2.4 Diskriminering

Som tidligere sagt, kan stigmatisering føre til at vi diskriminerer individene som vi ser på som ikke et vanlig menneske (Goffman, 1963). Diskriminering vil si at man behandler visse kategorier med mennesker på en dårlig måte, hvor vi da kan prøve å hindre dem i å oppnå målene deres (Ilstad, 2013). Når omgivelsene møter folk som er fosterbarn kan de da aktivt gå inn for å diskriminere dem ut ifra stigma og fordommer. Diskriminering går ut på at det er en skjevfordeling av privilegier, hvor bestemte kategoriserte grupper mennesker ikke går tilgang til samme goder og/eller rettigheter som andre (Korsnes, 2008). Man skiller mellom kategorisert diskriminering og statisk diskriminering. Kategorisert diskriminering praktiseres når man behandler visse mennesker dårligere fordi de hører til en bestemt kategorisert gruppe (Korsnes, 2008). Statisk diskriminering praktiseres når man behandler noen visse mennesker dårligere ut ifra en tro om at det er lite sannsynlig at de kategoriserte gruppene med mennesker kommer til å oppnå de kvalitetene som kreves for utvelgelsen (Korsnes, 2008).

Diskriminerende holdninger og handlinger ses i en sammenheng med fordommer og stereotypier (Korsnes, 2008).

2.5 Skjulbar stigmatisering

Hver person kan både ha forskjellige identiteter og egenskaper, som for eksempel kjønn, etnisitet, seksuell legning, livssyn og yrkesstatus. Dette er da med på å danne en som person. Identitetene som for eksempel kjønn og rase, er lett synlig for andre mennesker, mens det er noen identiteter som gjerne andre mennesker ikke kan se; de er altså skjulbare (Quinn & Earnshaw, 2013). For eksempel, en politibetjent som handler på matbutikken uten uniform, vil ikke være identifiserbar, men vil lett være identifiserbar om den er på politistasjonen ikledd politiuniform. Dette kalles skjulbar stigmatiserte identiteter (Crocker et al., 1998). Det varierer fra person til person hvordan de tenker og føler om sin/sine skjulbare identitet/identiteter (Quinn & Earnshaw, 2013). Noen mennesker kan gjerne føle skam eller være flau over deres identitet og velger derfor å skjule den (Quinn & Earnshaw, 2013). Mange kan gjerne tro at andre vil trekke seg unna dem om identiteten deres bli kjent, mens andre kan møte på positive reaksjoner (Quinn & Earnshaw, 2013). I motsetning til synlige identiteter som rase eller kjønn, er de skjulbare identitetene ikke noe som individet integrerer i selvkonseptet tidlig i livet (Quinn & Earnshaw, 2011). Da vil heller personer med skjulbare identiteter mest sannsynlig ha lært de negative stereotypiene og egenskapene til den stigmatiserte identiteten når de selv ikke hadde den eller var kjent med stereotypiene (Quinn & Earnshaw, 2011). Om man ser på dette fra fosterbarn sin side, er ikke det at de er fosterbarn noe man kan se på dem fra utsiden. Fosterbarn opplever at det er stereotypier og fordommer til tittelen «fosterbarn» og velger derfor å holde fosteridentiteten sin skjult, for å unngå stigmatisering.

2.6 Å føle seg annerledes; selvstigma

Internalisering av offentlig stigma kan føre til selvstigma, som skader både selvtillit, følelse av mestring og myndiggjøring (Corrigan et al., 2012). Selvstigma er den skadelige effekten som er et resultat av internaliserende fordommer og stereotypier som fører til redusert selvtillit og følelsen av «hvorfør prøve», som for eksempel tanken om «hvorfør skal jeg prøve å få en jobb, en som meg er ikke verdt det» (Corrigan et al., 2012). Corrigan og Watson (2002) presenterer en modell for å forstå prosessen av selvstigma blant mennesker med

psykiske plager; folk må først være klar over de foreliggende stereotypiene om psykiske lidelser, deretter blir de enige med de foreliggende stereotypiene, så implementerer de stereotypiene til seg selv, og dermed føler de et tap av selvtillit. Man kan si at stigma brukes om sosialt belastende forhold som særmerker eller tegn på skam som gjør en person annerledes fra omgivelsene (Ankarstrand, 2019). Man kan dermed hevde at begrepene selvstigma og skam har stor betydning om hverandre. Skam kan blir definert ut ifra hvordan skammen viser seg. Allmenn skam blir definert som skammen som oppstår når man har feilet eller dummet seg ut (Weston, 2010). I selvstigmaets kontekst, blir det mer relevant å se på den kulturelle skammen. Denne skammen oppstår når man ikke følger samfunnets kulturelle normer og verdier, hvor man blir påført en skam som ender med at man blir definert som «annerledes» på en negativ måte i samfunnet (Weston, 2010). «Å bli oppfattet som annerledes innebærer risiko for stigmatisering» (Langøy, 2018). Stigmatisering kan påvirke hvordan vi ser oss selv, og dermed påvirker hvordan vi forholder oss til andre mennesker (Grue, 2001). Hvordan andre ser på oss er en viktig kilde til hvordan vi velger å se oss selv, og gjør oss dermed sårbare (Rosenberg, 1979). Om man ser dette fra fosterbarn sin side, begynner de da å høre på stereotypiene og fordommene som foreligger rundt fosterbarn. Det kan hende at de begynner å tro på disse stereotypiene og fordommene som omhandler fosterbarn, som dermed kan føre et tap av selvtillit. De kan kanskje føle på en følelse av skam og det å være annerledes, ved at omsorgssituasjonen deres ikke følger de kulturelle normene (Cherlin og Furstenberg, 1994).

2.7 Identitet

Giddens definerer identitet slik: “Identity is the creation of constancy over time, that very bringing of the past into conjunction with an anticipated future” (Giddens, 1994).

Mollenhauer mener identitet er en relasjon som jeg’et har til seg selv, hvor relasjonen kontinuerlig påvirkes av omgivelsene (Mollenhauer, 1996). Identitet er altså noe som kontinuerlig forandres gjennom sosiale handlinger med andre individer (Vaage, 1998). Det er i tenårene at en stor del av vår identitetsutvikling oppstår (Erikson, 1968). Det er som tenåring vi begynner å stille spørsmål om hvem vi er og utforsker sammenhengen mellom roller og ferdigheter, hvor vi samt reflekterer rundt hva vi vil med livet (Erikson, 1968). Erikson (1968), er en sentral teoretiker innen forståelsen av identitet, hvor han operer med teori som er faseorientert. Erikson (1968) mener at barn går gjennom biologiske faser som danner

personligheten, hvor fasene og ikke minst emosjoner, er grunnlaget for hvordan personligheten vår blir. I tillegg mener Erikson at vi går igjennom faser med «sosiale kriser». Ett eksempel på en slik krise er «Identitet vs. rolleforvirring» som man går igjennom i ungdomstiden (Tetzchner, 2012). Denne fasen dreier seg om utvikling av identitet og oppstår som et resultat av at identifisering med foreldre ikke lenger strekker til nok for ungdommen, hvor ungdommen da selv utvikler sine relasjoner og roller og prøver å finne sin plass i videre sosiale sammenhenger (Tetzchner, 2012). I denne fasen søker ungdommen etter andre kilder enn deres foreldre, for å få mer kunnskap og inspirasjon for deres videre identitetsutvikling (Tetzchner, 2012). I denne fasen prøver ungdommen en rekke forskjellige roller og kan ofte skifte både holdninger og væremåter (Tetzchner, 2012). Teorier om identitetsdannelse er relevant for denne oppgave ved at den eventuelle stigmatiseringen som informantene har møtt på kan ha påvirket deres identitetsdannelse. Hvem «vi» er kan være med på å påvirke informantenes opplevelse av seg selv. «Jeg» vil få en mening når «jeg» består av referanser fra andre personer og at det er inkludert i faktumet om at verden og ideer er et fenomen av språk og kommunikasjon (Cooley, 1902). Meningen om hvem vi er dannes altså i samhandling med andre ved bruk av språket, hvor vi da snakker og reflekterer sammen (Cooley, 1902).

2.8 Tilhørighet

Teori om tilhørighet vil være sentralt å belyse i denne oppgaven, ved at fosterbarn kanskje kan møte på mangel av tilhørighet ut ifra at omgivelsene skaper negative meninger om dem. Om de stadig blir møtt med stigma, fordommer og diskriminering, kan man hevde at de finner det vanskelig å høre til et sted. Baumeister og Leary (1995) definerer tilhørighet som et behov for å danne og opprettholde interpersonelle relasjoner, som er et medfødt behov som man kan si er universelt blant mennesker. Behovet for å tilhøre finnes hos alle mennesker i alle kulturer, selv om det vil foreligge individuelle forskjeller, styrker, og kulturelle og individuelle forskjeller i hvordan mennesker uttrykker seg og tilfredsstiller behov (Baumeister & Leary, 1995). Sosial kontakt mellom individer kan gi tilfredsstillelser, inkludert følelse av tilhørighet (Baumeister & Leary, 1995). Baumeister & Leary (1995) skiller mellom to hovedtrekk innenfor tilhørighet; for det første trenger individer hyppige personlige kontakter med et annet individ, hvor interaksjonene er positive og hyggelige og er fri for konflikt og negativ påvirkning, og for det andre må individet føle at det andre individet bryr seg om dets

velferd, hvor forholdet er preget av stabilitet. I følge Baumeister & Leary (1995), bør vi se at mennesket er naturlig drevet til å etablere seg og skape og opprettholde tilhørighet.

Maslows behovspyramide er en av de mest kjente teoriene innenfor behovsteorier (Rosland, 2021). Behovspyramiden viser menneskets grunnleggende behov som kan forklare menneskets atferd og motivasjon. Behovspyramiden går ut på at man må ha dekket fysiske behov først, som mat, drikke og søvn (Kaufmann & Kaufmann, 2009). Først når disse underskuddsbehovene er oppfylt, kan man gå videre til de overskuddsbehov, som kjærlighet, vennskap og fellesskap (Kaufmann & Kaufmann, 2009). Når disse behovene er oppfylt er det neste behovet aktelse, og deretter behovet for selvrealisering (Kaufmann & Kaufmann, 2009). De forskjellige behovene som Maslow presenterer, er ment til å oppfylles nedenfra og opp. Mange barn og unge vokser og dannes som egne individer på toppen Maslows behovspyramide (Skårderud et al., 2010). Det sosiale behovet i pyramiden dreier seg om behov for tilknytninger i form av familie, venner og partnere som man kan dele intime sider av livet sitt med (Kaufmann & Kaufmann, 2010). Det går altså ut på at man har fellesskap og kjærlighet til andre individer eller grupper. I likhet med Baumeister og Leary (1995), presenterer behovspyramiden det iboende behovet i mennesker om å høre til, hvor den tar utgangspunkt i at mennesket har det bedre om behovene blir tilfredsstilt, og dersom de ikke blir tilfredsstilt kan det føre til misnøye, frustrasjon og/eller personlige problemer. Om fosterbarn da blir møtt med forhåndsdomming og stigma, kan man hevde at det blir vanskelig for dem å oppfylle disse behovene.

3.0 Rettslige og kulturelle perspektiver på fostersituasjon og familiebegrep

I dette kapitlet blir det presentert rettslige perspektiver på fosterbarn og fosterhjem, for å få en bedre forståelse på hvem det er som forskes på i denne oppgaven. Det juridiske lovgrunnlaget om fosterfamilie blir presentert, for å gi en forklaring og bedre forståelse på hvordan omsorgssituasjonen til fosterbarna er. Det blir også presentert teori om familie, utviklingen av begrepet familie, og hvordan fosterbarn blir presentert i en familie. Dette er fordi jeg vil fokusere på stigmatisering av fosterbarnets omsorgssituasjon, som da kan innebære stigmatisering av deres biologiske familie samt deres posisjon i fosterfamilie, samt at barn som bor i fosterhjem ikke følger de «normale» normene om kjernefamilien (Cherlin og Furstenberg, 1994).

3.1 Fosterfamilie

Et fosterhjem er et privat hjem som tar inn barn som av forskjellige grunner, ikke kan bo hos deres biologiske foreldre (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, i.d.). Fosterforeldrene samarbeider med barnevernstjenesten i kommunen, og som oftest med barnets biologiske familie, om barnets forskjellige behov og fremtid (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, i.d.). Det fins mange forskjellige grunner til at barn havner i fosterhjem. Egelund og Hestbæk (2003) presenterer grunner som for eksempel at foreldrene har lav utdanning, at de kan være marginaliserte på arbeidsmarkedet eller at de ikke er i arbeid i det hele tatt, at de kan ha dårlig økonomi og at det kan forekomme forskjellige former for misbruk, vold og psykisk sykdom. Det er barnevernet som skal sørge for at barnet får god og trygg nok omsorg, om det av ulike grunner ikke kan bo hos sin biologiske familie (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Når hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig nok får å ivareta at barnet får en forsvarlig oppvekst og omsorg, kan de plasseres utenfor hjemmet (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Det finnes altså forskjellige rettslige grunnlag for at barn skal plasseres utenfor hjemmet. Avgjøring som blir gjort før omsorgsplassering er hvordan barnet har det, hva slags hjelp som er nødvendig og hvor omfattende endringene må være for at barnet skal få god nok omsorgssituasjon (Bunkholdt & Kvaran, 2015). I henhold til barnevernsloven § 4-22 (1993)

er et fosterhjem a) «private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barnevernstjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller §4-8 annet og tredje ledd» og b) «private hjem som skal godkjennes i henhold til §4-7». Fosterforeldre skal velges på bakgrunn at de har særlige evner til å gi barnet et godt og trygt hjem, og oppfostrer barnet i samsvar med forutsetninger som er lagt til grunn om oppholdets varighet (Barnevernloven, § 4-22, 1993). Barnevernstjenesten skal alltid først vurdere om eventuelt noen i barnets familie eller nære nettverk kan være barnets fosterhjem (Barnevernloven, § 4-22, 1992). Det er kommunens oppgave å føre tilsyn til hvert enkelt barn som er i fosterhjem, hvor de skal føre kontroll med at barnet får tilstrekkelig omsorg i fosterhjemmet (Barnevernloven, § 4-22, 1993).

3.2 Hva er familie?

Det biologiske prinsipp tar utgangspunkt i at barn har det best om de vokser opp hos sine biologiske foreldre, hvor det er de biologiske foreldrene som er de primære omsorgsutøverne (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Det kan også ofte hevde at hva en familie er, blir basert på det biologiske prinsipp (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Familie kan defineres som de personene som deler en husstand, hvor familierelasjonene kan avgrenses til biologisk tilknytning, men også være juridisk forbundet gjennom for eksempel ekteskap eller adopsjon (Meld. St. 24, (2015-2016)). Samtidig, har familien også psykologiske avgrensninger, som da er uavhengig av husstand, gener eller lover (Meld. St. 24, (2015-2016)). Det har vært en endring innen både samfunnet og familiesosiologien i hvordan man oppfatter hva en familie er (Cheal, 1991). 50-tallet ble kalt den «gyldne alder» for kjernefamilien, hvor den ble sett på som en funksjonell enhet i samfunnet hvor mannen skulle ut og tjene penger mens kvinnen hadde ansvar for barna og hjemmet (Cheal, 1991). Utover 60- og 70-tallet ble ideologien om kjernefamilie utfordret hvor den ble kritisert for antakelsen om at heteroseksuelt ekteskap var basisen for familieliv (Cheal, 1991). På grunn av dette nye perspektivet på familiebegrepet, ble det mot slutten av 70 og 80-tallet en stor økning i perspektiver innen familieteori (Cheal, 1991).

Levin presenterer tre perspektiver på konseptet familie; familien fra et «fugleperspektiv», familien som husholdenhet og familien slik individet oppfatter den (Levin, 1994). Familien fra et «fugleperspektiv» ser på familien som en institusjon i samfunnet, hvor den blir beskrevet fra observatørs distanse (Levin, 1994). Perspektivet om familie som husholdenhet,

setter likhetstegn mellom hushold og familie, som betyr at om man flytter ut av husholdningen, flytter man også ut av selve familien (Levin, 1994). Dette perspektivet kan hevdes i å være for snevert, ved at om et barn i familien for eksempel flytter ut for å studere, blir de ikke lengre sett på som et medlem av familien. I en publikasjon fra Statistisk sentralbyrå, finner man et perspektiv på familie og hushold. Her blir det tatt for seg at fosterbarn regnes som en del av husholdningen, men ikke som en del av fosterfamilien (NOS, 2001). Videre blir det skrevet at fosterbarn ikke regnes som barn i familien (NOS, 2001). I publikasjonen finner man også at fosterbarn får hvert sitt familienummer; «Dette medfører altså at to søsken som bor i samme fosterhjem, og har flyttemelding fra foreldrehjemmet, vil registreres med hvert sitt familienummer. De ca. 4000 personene som bor i fosterhjem regnes altså ikke som barn i familie» (NOS, 2001). Man kan da begynne å stille spørsmål til hva som er forskjellen på «fosterhjem» og «fosterfamilie». Begrepene «familie», «husholdning» og «hjem» er ikke synonymmer for hverandre, men de henger uansett sammen (Morgan, 1996). Begrepet «familie» kan hevdes å bli sett i lys av praksiser som har med foreldreskap, slektskap og giftemål å gjøre, men begrepet «hjem» kan forstås i henhold til adresse og bosted, eller relasjoner (Morgan, 1996). Om man ser ulikheten i definisjonene i disse begrepene, kan man hevde å muligens se ulike verdiholdninger i barnevernet. Man kan hevde at om man kaller det fosterhjem, og ikke fosterfamilie, antyder man at fosterhjemmet fungerer som et midlertidig oppholdssted for fosterbarna, og ikke at fosterbarnet er en aktiv part i familien.

Det tredje perspektivet Levin presenterer, tar utgangspunkt i hvordan individet selv oppfatter familien (Levin, 1994). Dette perspektivet skiller seg fra de to andre perspektivene ved at man ikke bare ser på familien som en institusjon eller hushold, men hva individet selv definerer som familie (Levin, 1994). Dette gir rom for et mangfold av definisjoner og gir rom for ny innsikt i familiebegrepet (Levin, 1994).

«Blod er kanskje tykkere enn vann. Men kjærlighet er tykkere enn blod» (Sæterdal & Dalen, 1999). Det er ikke bestemt på forhold hvem fosterbarna anser som familie, og det avhenger av flere faktorer enn bare slektskap. Backe-Hansen (2003) sier følgende:

«Flytting i offentlig regi innebærer derfor en finstemt endring av relasjoner over tid, på måter som er langt mer subtile enn det som kan utledes av lovens vektlegging av det biologiske prinsippet og rettighetene til den eller de som har foreldreansvaret for et

barn. I den jevne samhandlingen rundt og med barnet er det disse subtile og kanskje lite verbaliserte endringene og bevegelsene aktørene vil reflektere over og forholde seg til, snarere enn de juridiske rettighetene som særlig tilhører foreldrene».

Det kan hevdes at det er viktig å anerkjenne at fosterfamilien kan utøve som en god familie for fosterbarna, og at de ikke må legges for stort fokus på mangel av det biologiske prinsipp. Cherlin og Furstenberg (1994) gjør rede for at det må legges mindre vekt på normer som fokuserer på biologiske bånd, og la foreldre få rett til å være foreldre ved at de påtar seg omsorgen og oppdragelse av barna.

4.0 Forskning knyttet til stigmatisering og fosterbarn

I dette kapittelet vil jeg presentere forskning som jeg anser som relevant for å belyse min forskning. Stigmatisering er komplekst og inngår i mange forskjellige felt. Stigmatisering rundt fosterbarn er lite forsket på i Norge, og jeg vil da for det meste ta i bruk internasjonale studier. Jeg vil også presentere stigmatisering av utsatte grupper, ved at dette lett kan relateres til fosterbarn. Jeg presenterer også noe tidligere forskning rundt selvstigma, da dette er noe fosterbarna oppleve.

4.1 Søkemetode og søkeord

Litteratursøket begynte i Oria.no, søkebasen til UiB. Det første søkeordet som ble brukt var «fosterbarn stigma», men da dukket det opp mest litteratur rundt foreldres følelse av stigma ved å bli fratatt barnet deres, noe som blir lite relevant for ved at det ønskes å se på barnas opplevelser. Neste søkeord ble da på engelsk; «foster care stigma» og «self-stigma», hvor jeg da fant mer relevant litteratur. Google Scholar ble den neste søkemotoren hvor det ble brukt samme søkeord. Det ble også søkt i Wiley Library og Resarch Gate med samme søkeord samt «foster care identity», hvor flere relevante artikler ble funnet. Det ble også gjort en gjennomgang av artiklene som allerede var funnet, sine litteraturlister, hvor jeg fant en del artikler om stigmatisering rundt andre utsatte grupper.

4.2 Tidligere forskning om stigmatisering av fosterbarn

Artikkelen til Michell (2015), som tar opp hvordan det er for barn å møte på stigma i en ung alder. Michell tar for seg selvbiografier fra tidligere australske fosterbarn fra 1920-1990. Han har delt inn tidsepokene slik; 1920-tallet og 1930-tallet, 1960-tallet og 1970-tallet, og seint 1970-tallet og 1990 tallet. Selvbiografiene han går igjennom tar for seg kompleksiteten av det å være fosterbarn; noen av fortellingene var for det meste negativ, mens andre var veldig positive, mens noen var midt i mellom. Uansett hvilke opplevelser de har med det å være fosterbarn, kommer bekjentskapet til sosialt stigma i en ung alder uansett frem i alle historiene. Stigmatiseringen omhandlet det å være en del av «systemet» eller være et «State child». Stigmatiseringen utspilte seg i at informantene for eksempel ikke fikk lov av venners

foreldre å komme inn i huset deres, at de ble mobbet på skolen, at de fikk negative kommentarer fra fremmede i nabolaget og at lærerne mente at de var sosialt inkompetente og trengte spesiell hjelp (Michell, 2015).

Artikkel av Dansey et al. (2019) fra Storbritannia, som tar for seg stigmatisering og hemmeliggjøring blant fosterbarn. Denne artikkelen er en oppfølger av en artikkel de samme forfatterne skrev i 2018, hvor presenterte en modell som ble kalt «The model of processes informing loyalty». Artikkelen fra 2018 brukte databasert teoriutvikling som metode. Modellen som ble utviklet i 2018 hadde som hovedmål å vise hvordan barn vurderer virkeligheten sin på nytt år de kommer i fosterhjem (Dansey et al., 2018). Ved at de inkluderer og vurderer sin nye posisjon vil si hvordan de tror de blir sett av andre og hvordan de rekonseptualiserer sin følelse av verdi. Modellen besto av syv kategorier; nye realiteter, vurdere sin egen posisjon, gi mening, forholde seg følelsesmessig, trene på lojalitet, vurdere andres perspektiv og selvbestemmelse. I forfatterens artikkel fra 2019 bruker de modellen til å belyse temaene stigma og hemmelighold for barn i omsorg. Dette innebar hvordan de behersket deres nye posisjon i fosterhjem, hvordan de blir sett på av andre og hvordan de så på seg selv. Denne artikkelen bruker de samme informantene og funnene som ble gjort i deres tidligere artikkel, med tanke på at det er samme forfattere. Forfatterne analyserte datamaterialet i samhold til Charmaz's databaserte teoriutvikling. Funnene i studien viser at så snart fosterbarna forteller om omsorgssituasjonen deres, blir de sett på og behandlet annerledes, at folk ikke ville være venner med dem og at omgivelsene kom med fornærmende kommentarer om deres biologiske foreldre.

Artikkel av Johnson et al. (2020) gjennomførte en kvalitativ studie om hvordan ungdom i USA føler på en mangel av tilhørighet på videregående skole ved at de er fosterbarn, hvor de ofte skjuler deres omsorgssituasjon for å føle på tilhørighet. Det er en kvalitativ studie som har gjort fokusgruppeintervjuer med 45 ungdommer. Målet med studiet var å forsterke ungdommenes stemmer i fosterhjem og deres erfaringer på videregående skole. Funn fra denne studien gir innsikt om hvordan ungdommene skjuler deres «fosteridentitet», altså at de ikke forteller til noen at de er fosterbarn, både som strategi for å passe inn på skolen og som en beskyttelse mot de negative konsekvensene av stigma (Johnsen et al., 2020). Det blir også gitt god innsikt i hvordan utdanning, som et resultat av bytting av fosterhjem, reduserte

følelsen av tilhørighet hvor ungdommene måtte bryte båndene til sine etablerte lokalsamfunn (Johnsen et al., 2020).

Masteroppgaven av Penninck (2013), er en kvalitativ studie fra Storbritannia hvor studien utforsket opplevelsene av stigma hos tidligere fosterbarn. Deltakerne ble spurt om sine erfaringer knyttet til stigma og hvordan dette påvirket deres relasjoner og personlige utvikling. Det var seks menn som ble intervjuet og de var mellom 19 og 36 år. Intervjuene ga rik informasjon om hvordan de tolket stigmaet og hvilke kortsiktige og langsiktige effekter stigmatiseringen ga dem, hvor noen av disse var hvordan stigma har påvirket dem i romantiske forhold, hvordan de oppdrar sine egne barn og store valg de tar i sitt eget liv (Penninck, 2013). Flertallet av deltakerne sa at stigmatiseringen også hadde negative påvirkninger på deres selvbilde (Penninck, 2013).

Farmer et al. (2013) fra Storbritannia, viser i sin artikkel at etter en analyse av statistikk, er det 95% av slektsordninger, altså barn som bor hos andre familiemedlemmer enn deres foreldre, som er «uformelle». Det vil si organisert utenfor barnevernet. Det har blitt utført 80 intervjuer med barn i alderen 8-18 år som er bor «uformelt» hos andre familiemedlemmer hvor funnene viste at de fleste barna var godt knyttet til familiemedlemmene de bodde hos, men en tredjedel av barna hadde blitt hånet eller mobbet fordi de ikke bodde hos foreldrene sine (Farmer et al., 2013). Funn i studien viste at barna vurderte nøye hvem de valgte å fortelle om deres omsorgssituasjon til, ved at de ville beskytte seg selv mot stigmatisering (Farmer et al., 2013).

4.3 Tidligere forskning om selvstigma

Corrigan et al. (2012) forsker på hvordan stigmatisering av individer med mentale lidelser kan føre til selvstigma. De brukte skalaen Self-Stigma of Mental Illness Scale (SSMIS) som metode, basert på datamaterialet fra tre tidligere studier. Målet med studien var å undersøke påliteligheten og validiteten til en forenklet form av SSMIS som ble formet ved å utelate halvparten av elementene i den opprinnelige skalaen. Elementer som ble vurdert som støtende ble fjernet for å redusere bekymring som fikk folk til å ikke bruke eller fullføre skalaen. Skalaen skilte mellom offentlig stigma og internalisering av stigma gjennom fire underskalaer; bevissthet, enighet, anvendelse og selvskading.

Corrigan og Watson (2002) undersøker i sin artikkel hvordan folk med mentale lidelser forteller om deres opplevelser med de skadefulle konsekvensene av selvstigmatisering. Datamaterialet inneholder publiserte historier fra mennesker med psykiske lidelser og følelsen deres av selvstigma og tap selvtillit. De presenterer dermed paradokset av selvstigma som innebærer tre funn. Funnene deres forklarer hvordan mennesker med psykiske lidelser som kjenner på selvstigma, kan kjenne på følelsen av tapt selvtillit og tap av mestringsevne, eller kjenne på følelsen av sinne som motivasjon til å motsi fordommer og stigmatisering (Corrigan & Watson, 2002). Allikvel viser også funnene deres at noen av menneskene med psykiske lidelser som kjenner på selvstigma, i noen tilfeller velger å ignorere eller se bort ifra følelsen av selvstigma (Corrigan & Watson, 2002).

4.4 Tidligere forskning om stigmatisering av utsatte grupper

Artikkelen av Shuker et al. (2019) oppsummerer en mengde forskning som handler om foreldrestiler, overganger mellom omsorgssituasjoner, seksuell utnyttelse av barn og behovene til ungdom som er en del av LHBTQ og ungdom som «faller utenfor». Tre temaer som artikkelen tar for seg er autonomi og kontroll, risiko, motstandskraft og traumer, og relasjoner, identitet og stigma. De oppsummerer blant annet fra tidligere forskning at trygge relasjoner kan redusere stigma, øke selvtillit og selvfølelse og skal en følelse av tilhørighet (Shuker et al., 2019). De konkluderer at om man skal kunne øke antallet fosterhjem som er villige til å ta inn tenåringer, er det viktig at de har kompetansen til det. Faktorer forfatterne uttrykker som er viktige, er å være i stand til å reagere sensitivt på tenåringens følelsesmessige alder, tilrettelegge for utdanning og sosiale nettverk, fremme deres seksuelle helse og relasjoner, ha en fin balanse mellom sikkerhet og autonomi, og forberedelser til et selvstendig liv (Shuker, et al. 2019).

Heijnders og Meij (2006) har utført en litteraturgjennomgang for å identifisere strategier for reduksjon av stigmatisering og intervensjoner innen HIV/AIDS, psykiske lidelser, spedalskhet, TB og epilepsi. Strategier som ble presentert var for eksempel rådgivning, kognitiv atferdsterapi, grupperådgivning, støttegrupper, omsorg og støtte fra familie og venner, opplæringsprogrammer og utdanning (Heijnders & Meij, 2006). Samtidig, poengterer forfatterne at det kan være vanskelig å sammenligne de forskjellige gruppene ved at de er så forskjellige.

Wang et al. (2004) skriver om stigmatisering av overvektige mennesker. De undersøkte internalisering av anti-fat bias blant overvektige individer på tvers av en rekke holdninger og stereotypier. Forfatterne brukte IAT (Implicit Association Test) som metode, hvor de hadde to studier, hvor den ene besto av 68 overvektige personer som var på fedmebehandling og den andre besto av 48 overvektige personer. Deltakerne i artikkelen viste betydelig anti-fat bias på tvers av flere attributter og stereotypier (Wang et al., 2004). De støttet også troen på at overvektige mennesker er senere enn tynne mennesker (Wang et al., 2004).

Mishra et al. (2009), undersøker forholdet mellom selvinnsikt og stigma hos psykiatriske pasienter. Ved selvinnsikt, menes det at pasientene selv er klar over at de har en diagnose som må bli behandlet (Mishra et al., 2009). Utvalget deres besto av 100 pasienter som hadde en psykisk lidelse. Funnene deres presenterte at nivået av stigma som følte av pasienter med selvinnsikt var signifikant høyere enn det som følte av pasienter uten selvinnsikt (Mishra et al., 2009).

Whitehead et al. (2016), undersøker virkningen av stigmatisering hos medlemmer av LHBTQ som bor på landsbygda hvor de kan ha mindre tilgang til helsepersonell og helsetjenester for LHBTQ-medlemmer. Forfatterne brukte en kvantitativ tilnærming hvor de sendte ut digitale spørreskjemaer. Funnene deres viste at individer som ikke hadde tilgang på helsetjenester skårer høyere på stigmatiseringsskalaen enn de som hadde tilgang på helsetjenester (Whitehead et al., 2016).

Artikkelen av Newheiser og Barreto (2014) fra Storbritannia viser på tvers av fire studier at selv om individer lever med skjulbare stigmatiserte identiteter, som for eksempel seksuell orientering, minoriteter og psykiske lidelser, er det mange som ønsker å holde sin stigmatiserte identitet skjult under sosiale interaksjoner og ved at de skjuler identiteten sin reduseres følelsen av tilhørighet. Utvalget deres besto av 57 studenter.

4.5 Oppsummering av tidligere forskning

I studiene jeg har presentert kan man se at mange fosterbarn velger å holde fosteridentiteten sin skjult for å unngå stigmatisering. Stigmatiseringen utspiller seg i mobbing, ekskludering og stereotypier om dem som ikke er sanne. Det vises også at flere fosterbarn føler på mangel

av tilhørighet. Samtidig vises det at gode relasjoner og støtte kan være med på å redusere stigmatisering. Selvstigma er også en effekt som kan oppstå av offentlig stigma, hvor det kan påvirke selvtillit, mestringsevne, eller at sinne kan oppstå som motivasjon til å motsi fordommer og stigmatisering. Man ser også fra studier av andre utsatte grupper at følelsen av stigmatisering er høyere hos individer som ikke har tilgang til hjelpetjenester. Artiklene som omhandler stigmatisering av fosterbarn og andre sårbare grupper kan kanskje ikke være generaliserbare. Det finnes relevante forskjeller på disse landene, for eksempel struktur og oppgaver i barnevernet, velferdsstat, antall og status av minoritetsbarn, helsesystemet, omgang med mentale lidelser og anti-mobbe intervensjoner. Kulturelle faktorer kan altså foreligge i funnene til artiklene, og kan da være forskjellig i forhold til norske funn. Norge har for eksempel svært lave mobbetall sammenlignet med andre land, og ligger lavere enn resten av landene i Norden, noe som kan tyde på at Norge har bedre forebyggings- og oppfølgingsinnsats i skolen (Haug et al. 2020). Samtidig vises det at Norge mangler data om for eksempel seksuell helse og atferd, mens Sverige, Danmark, Tyskland og Storbritannia har gjennomført undersøkelser av denne dimensjonen (Helsedirektoratet, 2022). Forskning viser også at det norske barnevernet har bedre beslutningsprosesser sammenlignet med andre land (Jakobsen, 2020). Dette innebærer at det norske barnevern utfører beslutninger basert på grundig informasjon som inkluderer alle innblandende parter hvor de også blir anonymisert (Jakobsen, 2020). Samtidig, vises det at i likhet med andre land, at det er manglende informasjon om saksbehandlingen og mangel av åpenhet (Jakobsen, 2020).

5.0 Metode

Undersøkelsesmetoder er basert på antagelser om virkelighetens natur og hva da som er hensiktsmessige metoder for å innhente kunnskap om denne virkeligheten (Punch, 2014). Om man skal forske innen et bestemt felt, er man derfor nødt til å finne ut av hvilken metode som passer best innen dette feltet, for å innhente så mye kunnskap som mulig (Punch, 2014). I følgende kapittel vil prosjektets forskningsdesign bli beskrevet, altså hvordan prosjektet har blitt utformet (Thagaard, 2018). Forskningsprosjektet omhandler hvordan omgivelsene skaper mening rundt fosterbarns identitet tilknyttet deres omsorgssituasjon og hvilke følger dette får for fosterbarna. For å besvare problemstillingen min, har jeg valgt en kvalitativ tilnærming. Videre tar kapitlet for seg den kvalitative tilnærmingen, og deretter en fremstilling av prosjektets vitenskapeteoretiske plassering og epistemologisk forankring. Jeg viser videre hvordan jeg utførte semistrukturerte intervjuer, utforming av intervjuguiden min, utvalg og rekruttering av informanter, selve datainnsamlingen og transkribering av intervjuene mine. Deretter har jeg beskrevet den valgte analysemetoden min, systematisk tekstkondensering, og hvordan jeg gjennomførte den. Avslutningsvis i kapitlet fremstilles og diskuteres det hvilke kvalitetskriterier, etiske hensyn og hvordan forskerrollen og min egen forforståelse har tatt sted i forskningsprosessen.

5.1 Kvalitativt forskningsdesign

Jeg valgte t å bruke kvalitativ metode i oppgaven min. Dette er fordi jeg ville få frem fosterbarnas egne meninger, forestillinger og opplevelser av den eventuelle stigmatiseringen de har møtt på, noe som kvalitativ metode er opptatt av. Hovedmålet innen kvalitativ forskning er å studere individer, hvor studiet gir detaljert informasjon og en grundig forståelse av mennesker, fenomener eller situasjoner (Yilmaz, 2013). Kvantitativ metode, fokuserer derimot på variabler, altså tall (Punch, 2014). I metoden har design og konseptuelle rammeverk en tendens til å komme sammen, hvor metoden viser hvordan variablene er ordnet i forhold til hverandre (Punch, 2014). Man ser med dette at kvalitativ metode er en mer relevant metode å bruke i dette forskningsprosjektet, ved at det nemlig er en detaljert og grundig forståelse av fosterbarns opplevelser og meninger som er formålet med forskningen.

5.2 Vitenskapsteoretisk plassering av forskningsprosjektet

Dette forskningsprosjektet inngår i det fortolkende paradigme, som er en retning hvor subjektet blir satt i sentrum (Malterud, 2017). I det fortolkende paradigme blir subjektet sett på som et sentralt og medvirkende redskap, ut ifra en grunnforståelse av at verden kan oppfattes på ulike måter avhengig av subjektets eget ståsted (Malterud, 2017). Det fortolkende paradigme fokuserer på å finne forståelsen individer gir til situasjoner og atferden deres, hvor de da bruker denne forståelsen til å gi verden mening og for å forstå menneskelig atferd (Punch, 2014). I det fortolkende paradigmet blir det sett på hvordan mennesker samhandler med hverandre, hvor paradigmet er en systematisk analyse av sosiale og meningsfulle handlinger (Neuman, 2014). Her får man en forståelse av hvordan mennesker skaper og vedlikeholder sine sosiale realiteter gjennom direkte detaljert observasjon av mennesker i deres naturlige omgivelser (Neuman, 2014). Det fortolkende paradigme kan relateres til hermeneutikken. Hermeneutikken er en metode for å fortolke, hvor den har sitt utspring i religiøse og litterære studier av tekstmateriale hvor teksten undersøkes grundig hvor det blir forsøkt å finne dype betydninger i teksten (Neuman, 2014). I denne konteksten kan tekst bety en samtale, skrevne ord eller bilder, hvor det i dette forskningsprosjektet vil være intervjutranskripsjoner (Neuman, 2014). Forskeren gjennomfører en fortolkning for å oppdage dype og rike betydninger som foreligger i teksten (Neuman, 2014).

Innenfor det fortolkende paradigme kan man anta ulike epistemologiske forankringer hvor det søkes etter ulik kunnskap om ulike ting, men at man alltid søker å tolke mening ut av tekst i ulike former. Man har fenomenologien, sosialkonstruksjonismen og realismen. I min oppgave har jeg tatt i bruk en fenomenologisk epistemologisk forankring. Målet innen fenomenologien er å bringe frem kunnskap om informantenes subjektive opplevelse (Willing, 2013). Forskere som tar for seg en fenomenologisk epistemologisk forankring, er ute etter å fange opp informantenes følelser, tanker og oppfatninger som da utgjør deres opplevelse (Willing, 2013). Fenomenologien tar altså for seg «hvordan det er» å ha en opplevelse (Willing, 2013). Målet innen fenomenologisk forskning er å komme så nær informantenes erfaringer som mulig, ved å sette seg i deres situasjon og se verden gjennom deres øyne (Wiling, 2013).

5.3 Utvalg og rekruttering av informanter

I motsetning til kvantitative studier, har ikke kvalitative studier formelle krav til prøvestørrelsen; det blir under forskningsprosessen vurdert om prøvestørrelsen er tilstrekkelig for analyse og publisering (Malterud et al., 2016). Malterud et al. (2021) presenterer begrepet informasjonsstyrke og fem elementer som er med på å vurdere sammensetningen og antallet informanter i kvalitative studier. Det første elementet handler om hvorvidt målet med selve studien er bredt eller smalt, hvor om det er et smalt mål trenger man ikke like mange informanter for å belyse temaet og at man samtidig kan opprettholde høy informasjonsstyrke (Malterud et. al., 2021). Det andre elementet handler om spesifisiteten til informantene, altså deres erfaring og kunnskap innen fenomenet man ønsker å studere (Malterud et. al., 2021). Det tredje elementet handler om hvorvidt forskeren bruker relevant teori. I studier hvor forskeren på forhånd bruker bestemte teorier i planlegging og analysen, viser det at forskeren klarer seg bedre med et færre antall informanter (Malterud, et al., 2021). Det fjerde elementet viser til kvaliteten av dialog mellom forskeren og informanten, hvor om det er god kommunikasjon i intervjuet blir kvaliteten sterkere, hvor man da trenger færre informanter (Malterud, et al., 2021). Det siste elementet ved informasjonsstyrke handler om variasjon innad informantene, altså om gruppen er homogen eller mangfoldig. Malterud et al. (2021) mener at når man skal gjennomføre en dybdeanalyse, vil det være interessant om datamaterialet gir ulikheter og forskjellige innfallsvinkler på fenomenet som blir forsket på. Jeg vil si at utvalget mitt er et ikke-homogent utvalg, ved at jeg både har menn og kvinner, og at de bor på forskjellige steder i landet. Med dette kan jeg få forskjellige innfallsvinkler på fenomenet, ved at informantene mine kan ha forskjellige opplevelser og oppfatninger av opplevelsene.

På forhånd i mitt forskningsprosjekt, hadde jeg satt som mål å rekruttere seks til åtte informanter, et mål som hverken var for smalt eller for bredt. Jeg klarte da å rekruttere seks informanter ved at jeg hadde kjennskap til noen profesjonelle fagpersoner som jobbet i barneverntjenesten. Jeg spurte om de kunne hjelpe med rekruttering av informanter ved om de visste om noen personer som kunne være interessert i å delta i forskningsprosjektet mitt. Jeg sendte dem samtykke- og informasjonsskjemaet mitt, hvor de da sendte det videre til eventuelle kandidater. Fagpersonene fra barnevernstjenesten spurte da informantene om det var greit at de ga kontaktinformasjonen deres til meg. De kontaktet meg da informantene

hadde sagt at de ville delta i forskningsprosjektet, hvor de ga med kontaktinformasjonen deres, hvor jeg kontaktet dem videre for å avtale tid og sted for intervju.

Kriteriene mine for rekruttering av informanter var følgende; de måtte være mellom 18 og 30 år og måtte ha bodd i fosterhjem i minst fem år. Begrunnelse for valgt alder, er for at jeg ville at informantene skulle ha deres opplevelser av å være fosterbarn ferskt i minnet, samt at de skulle være myndige. Begrunnelse for mengde tid de hadde vært i fosterhjem, er for at jo lengre de hadde vært i fosterhjem, jo flere opplevelser hadde de å fortelle om. Utvelgingen av informantene ble basert på tilgjengeligutvalg, hvor deltakere ble valgt ut ifra hvem som var mulig å få tak i (Malterud, 2017). Utvalget av informanter var strategisk ved at informantene representerte egenskaper som er relevant for å belyse problemstillingen min (Malterud, 2017). Utvalget mitt består av seks stykker som er mellom alderen 18 til 30 år, hvor gjennomsnittsalderen var 24 år. Alle sammen har bodd over fem år i fosterhjem. Utvalget besto av fire menn og to kvinner. I utvalget var fire av informantene i jobb, en var student og en var arbeidsledig.

5.4 Semistrukturert intervju

Det kvalitative forskningsintervjuet kalles ofte semistrukturert intervju (Malterud, 2011). I semistrukturerte intervjuer, intervjuer man ikke uten mål og mening. Hvor «dypt» samtalen skal gå, avhenger av prosjektets problemstilling og av relasjonen mellom forsker og informant (Malterud, 2011). Man innhenter den rikeste kunnskapen om forsker inviterer informanten til å dele sine erfaringer gjennom konkrete hendelser, hvor den opplevde historien hadde en spesiell betydning angående et bestemt tema (Malterud, 2011). Vi spør gjerne spørsmål som «Fortell med om hva som skjedde sist du skulle...» eller «Har du et eksempel på det du snakker om nå?...» (Malterud, 2011). Det er viktig å ikke la samtalen bli styrt altfor mye inn mot det feltet hvor vår egen eksisterende kunnskap ligger, ved at samtalen da kan bli overfladisk (Malterud, 2011). Man skal uansett klart vise informanten hva slags kunnskap vi er ute etter. Om informanten begynner å spore av tema, bør man være tålmodig, ved at det kan dukke opp ny kunnskap, samtidig som man ikke skal snakke forbi hverandre (Malterud, 2011). I semistrukturerte intervjuer er vi opptatt av å innhente opplysninger om informantens erfaringer, ved utgangspunkt i informantens egen versjon av historien (Malterud, 2011). Intervjuet skal åpne for kunnskap som kommer fra informantens verden, altså levende

kunnskap slik den oppleves informantene (Malterud, 2011). Forskeren skal skape en situasjon hvor informantene kan fortelle hvilken betydning det vi snakker om har for han/henne (Malterud, 2011). Forskeren sikter mot å få frem rikest mulig beskrivelser hvor deltakernes egne ord skaper bilder (Malterud, 2011). Intervjuet skal skje under et åpent sinn, men forskeren skal fortsatt holde fast på problemstillingen slik at samtalen fokuserer på relevante temaer for å innhente rikest mulig informasjon som kan brukes til å belyse den (Malterud, 2011). I semistrukturerte intervjuer er det viktig å ikke følge intervjuguiden slavisk, ved at formålet er å oppdage ting vi ikke visste fra før av, eller å gjennomføre en samtale hvor vi kan åpne opp nye spørsmål som omhandler problemstillingen (Malterud, 2011). Man kan tenke på intervjuguiden på mer som en huskeliste, hvor den tvert imot bør revideres underveis i forskningsprosessen, ved at forskeren lærer mer om hvilke temaer som bør konkretiseres (Malterud, 2011). Forsker skal også være åpen for at relevant fokus kan ligge et annet sted enn der man hadde forventet (Malterud, 2011).

5.5 Intervjuguide

På forhånd av et semistrukturert intervju, opparbeider man seg en intervjuguide.

Intervjuguiden er opparbeidet i stikkordsform for å minne oss på om temaer vi ønsker å samle inn data om, hvor spørsmålene samtidig er sentrale for å besvare prosjektets problemstilling (Malterud, 2011; Thagaard, 2018). På bakgrunn av at jeg valgte å gjennomføre semistrukturerte intervjuer, bestod intervjuguiden av ulike temaer som skulle snakkes om og spørsmål under hvert tema (se Vedlegg 2.). Før jeg utførte intervjuene mine, utførte jeg et pilotintervju på en bekjent av meg som selv hadde bodd i fosterhjem. Dette gjorde jeg for å se hvordan intervjuguiden min utspilte seg og hvordan det var å stille de forskjellige spørsmålene. Jeg synes at spørsmålene jeg hadde valgt ut på forhånd ga rikt datamaterialet fra prøveinformanten. I tillegg kom jeg også på relevante oppfølgingsspørsmål jeg kunne stille innen de forskjellige temaene som ble snakket om. Jeg ble også bedre forberedt på hvordan jeg skulle stille spørsmålene mine, hvordan jeg skulle reagere og hvordan kroppsspråket mitt skulle være.

5.6 Datainnsamlingen

Jeg møtte tre av informantene på cafe, hvor det var de selv som fikk velge hvor de ville møtes. De tre andre informantene intervjuet jeg over Zoom, ved at de ikke bodde i samme by som meg. Da jeg møtte med informantene, valgte jeg å snakke litt løst med informantene før selve intervjuet startet, slik at vi kunne bli litt kjent for å gjøre intervjuet mer behagelig. Deretter fortalte jeg formålet med forskningsprosjektet og bakgrunn for valg av tema. Jeg ga dem også informasjonsskjema og samtykkeskjema og fikk igjennom de med informantene for å forklare deres rettigheter, og deretter at de signerte samtykkeskjemaet. Jeg brukte båndopptaker for å ta opp intervjuene. Da jeg var ferdig med alle intervjuene, transkriberte jeg dem. Jeg transkriberte intervjuene selv slik at jeg skulle få en større dybdeforståelse av intervjuene.

De fysiske intervjuene synes jeg gikk som forventet. Det var en fin flyt igjennom hele intervjuet, og det så ut som alle informantene var i en komfortabel omgivelse og kunne derfor snakke fritt. Intervjuene jeg hadde over Zoom, gikk over forventning. Jeg hadde forventet at intervjuene kunne bli litt «stivere», ved at vi bare så hverandre over en skjerm, men jeg gjorde det samme som i de fysiske intervjuene; snakket litt løst først for å bli bedre kjent samt gikk igjennom informasjonsskjema og samtykkeskjema sammen. Samtidig, kan det hende at det er faktorer som jeg ikke vet om, som kanskje ikke kom frem i intervjuet ved at det var digitalt, som for eksempel kroppsspråk. Jeg opplevde likevel at informantene generelt fikk en viss tillit til meg, da de var villige til å dele både detaljerte opplevelser og erfaringer. Da jeg forklarte bakgrunn for valg av tema til forskningsprosjektet, fortalte jeg at jeg selv også hadde bodd i fosterhjem, og det virket da som om informantene ble mer komfortable med å snakke.

5.7 Transkribering

Før man begynner å analysere datamaterialet for å få frem kunnskapen som kommer frem i løpet av et intervju, transkriberer man intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg valgte å ta lydopptak av intervjuene mine, slik at jeg kunne konsentrere meg om intervjuenes emne og dynamikk og slik at jeg kunne spole tilbake og høre på nytt (Kvale & Brinkmann, 2015). Det stilles to krav ved transkribering; at det faktisk har blitt utført et intervju hvor det er tatt lydopptak, og at man hører hva som blir sagt i lydopptaket (Kvale & Brinkmann, 2015). Når

intervjuene blir transkribert fra muntlig til skriftlig, blir datamaterialet strukturert slik at det er bedre egnet for analyseprosessen (Kvale & Brinkmann, 2015). Da jeg skulle transkribere mine intervjuer, var det selve meningsinnholdet jeg brydde meg om, ikke nødvendigvis måten informantene snakket på som for eksempel intonasjon, hevet/senket stemme, hvor mange sekunder pause, hvordan tale overlapper og avbrutte setninger. Jeg valgte å skrive ordrett hva informantene mine sa. Om informantene tok en pause som jeg følte var viktig for meningsinnholdet, markerte jeg det med «...». Dersom de hadde ikke-språklige uttrykk, markerte jeg det med for eksempel [LATTER]. Jeg valgte å utelukke fyllord som «hm», og bekræftende ord som «ja», «å!/?» og «ikke sant», ved at det ikke bidro til meningsinnholdet, da det var dette jeg var på jakt etter.

5.8 Analyse av data

Kvalitative forskningsmetoder er kilden til å utvikle kunnskap om kvaliteter, egenskaper og ulike fenomener (Malterud, 2011). Kunnskapen kan utvikles igjennom forskjellige nivåer, i form av begreper som gir presise betegnelser og navn, beskrivelser som får forståelse av mangfold, fellestrekk eller egenskaper, eller teoretiske modeller som gir innsikt i mulig sammenhenger (Malterud, 2011). Målet i en kvalitativ studie er å oppnå ny kunnskap og ikke reproducere kunnskap vi allerede har (Malterud, 2011). Gjennom en analyse skal datamaterialet skape nye begreper, nye beskrivelser og ny teori (Malterud, 2011). Ved en presentasjon av forskningsprosjektet, gjør man det klart for leseren hvordan forskeren har kommet frem til resultatene som har blitt utformet (Malterud, 2011).

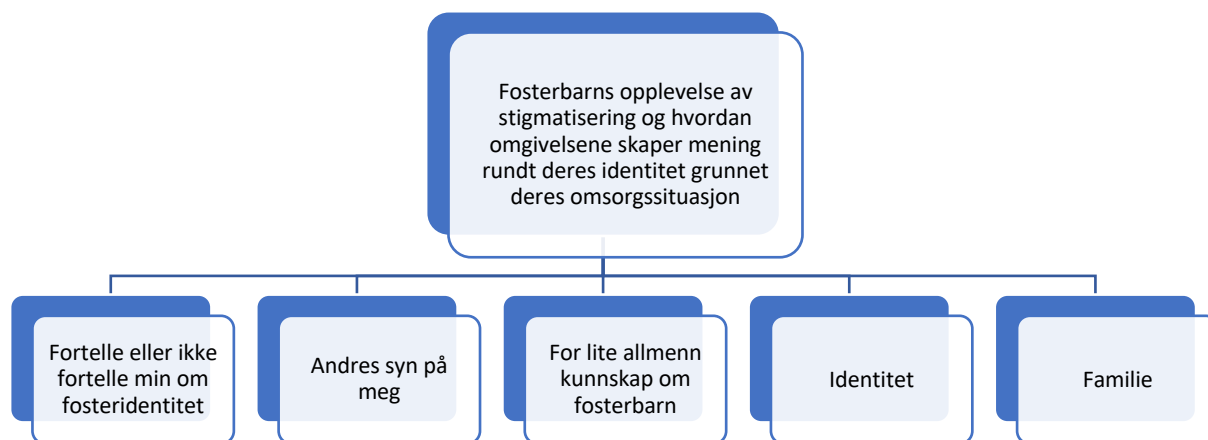
5.8.1 Systematisk tekstkondensering

Datamaterialet mitt ble analysert igjennom Malteruds systematiske tekstkondensering (STC). Systematisk tekstkondensering blir sett på som en deskriptiv analysemetode som har fokus på å frembringe beskrivelser av erfaringer og opplevelser (Malterud, 2011). Ved at formålet mitt var å innhente data knyttet til fosterbarnas opplevelser, anså jeg metoden som passende, i tillegg til at analysemetoden er godt egnet for nybegynnere (Malterud, 2017). «Analysen gjennomføres i fire trinn; 1. å få et helhetsinntrykk, 2. å identifisere meningsdannede enheter, 3. å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannede enhetene, og 4. å sammenfatte betydningen av dette» (Malterud, 2011).

I første trinn handlet det om å gå igjennom de transkriberte dataene for å få en oversikt over datamaterialet (Malterud, 2011). Her lesete jeg over det transkriberte materialet og deretter utviklet forskjellige temaer som datamaterialet kunne passe inn i (Malterud, 2011). Ettersom jeg transkriberte intervjuene selv, følte jeg at jeg hadde et godt overblikk før jeg skulle begynne på analysen. Jeg leste igjennom datamaterialet mitt to ganger for å få en skikkelig dybdeforståelse av datamaterialet. Etter grundig gjennomlesning hadde jeg notert med ned eventuelle temaer som kom til syne. Det er anbefalt å ikke identifisere mer en fire til åtte temaer for å gjøre arbeidet mer overkommelig (Malterud, 2012). Jeg identifiserte dermed fem temaer (se Fig. 1):

Figur 1.

Temaer identifisert i første fase av Systematisk tekstkondensering.

I andre trinn ble den delen av datamaterialet som skulle studere nærmere organisert, hvor jeg skilte mellom relevant og irrelevant tekst. Deretter ble den delen av teksten som kan belyse problemstillingen sortert (Malterud, 2011). Det ble gjort en systematisk gjennomgang av datamaterialet linje for linje for å identifisere meningsbærende enheter, hvor det ble valgt ut tekst som omhandlet et av temaene fra første trinn (Malterud, 2011). Mens det ble identifisert meningsbærende enheter, var temaene fra første trinn med i bakhode, samtidig som jeg begynte å sette merkelapper ved de meningsbærende enhetene; dette kalles koding (Malterud,

2011). Hensikten i kodearbeidet er å identifisere og klassifisere det tekstmaterialet som har en sammenheng med de gitte temaene fra første trinnet (Malterud, 2011). Temaene blir brukt som veiviser, når det skal finnes tekstbiter, som ut ifra sitt innhold merkes med en kode, altså en merkelapp som samler de tekstbitene som har noe til felles (Malterud, 2011). I denne fasen ble det også sett på hvorvidt kodene representerer fenomener som var i noenlunde samme klasse, hvor det altså måtte bli tatt stilling til forskjeller og fellesskap i temaene og kodene (Malterud, 2011). Kodeprosessen kan gjøres på forskjellige måter; ved å markere tekstbitene med farge eller klippe det ut fra råmaterialet, eller å bruke datateknologi. Man organiserer og sorterer dataen vår i forskjellige kodegrupper, basert på en tematisk og kodestyrte gruppering av de meningsbærende enhetene i datamaterialet (Malterud, 2011). Jeg valgte å markere temaene med ulike farger for å gjøre det enklere for meg å sortere meningshetene inn i hver kode. Jeg ga de ulike kodene forskjellige nyanser av hovedfargen for å skille kodene fra hverandre. Deretter kopierte jeg ut meningsenhetene fra de transkriberte dataene, og limte de inn i forskjellige dokumenter ut ifra fargekodene. I denne fasen, fikk jeg enda dypere forståelse og oversikt over datamaterialet mitt. Dermed så jeg at det ene temaet Tilhørighet, heller burde være en egen kode. Temaet Tilhørighet omhandlet tilhørighet innad familie, men jeg innså at informantene snakket om tilhørighet utenom familie også. Jeg valgte da å sette koden Tilhørighet inn under temaet Identitet, og lagte heller et eget tema som het Familie.

I tredje trinn av analysen ble kunnskapen som jeg etablerte i trinn to av analysen abstrahert, ved å kode og identifisere de meningsbærende enhetene (Malterud, 2011). Det skal systematisk bli hentet ut mening ved å kondensere innholdet i de meningsbærende enhetene som allerede er kodet sammen (Malterud, 2011). Delen av materialet hvor det ikke ble funnet meningsbærende enheter, ble foreløpig lagt til side, mens resten av materialet, altså de meningsbærende enhetene, nå lå sortert i kodegrupper (Malterud, 2011). Her måtte det vurderes om noen av kodegruppene inneholder få meningsbærende enheter, eller at noen kodegrupper var for omfangsrige, og om det da måtte enten vurderes om de heller hørte hjemme i under andre koder eller om det kunne være lurt å dele dem opp (Malterud, 2011). Det ble videre jobbet med den enkelte kodegruppen som enhet (Malterud, 2011). Om man ser at datamaterialet er rikt og relevant, kan det hende at kodegruppene omfatter ulike nyanser som beskriver forskjellige fenomener. Da blir materialet sortert i tilsvarende subgrupper, hvor det er de som er analyseenheten (Malterud, 2011). Malterud, anbefaler å ha tre til seks kodegrupper. Jeg endte da opp med tre kodegrupper. Videre i dette analysetrinnet ble det laget

et kondensat, altså et kunstig sitat, som er et virkemiddel (Malterud, 2011). Med kondensatet som virkemiddel, følger man en systematisk prosedyre for å kondensere og fortsette innholdet i subgruppene innenfor hver kodegruppe (Malterud, 2011). Kondensatet kan bli sett på som et arbeidsnotat som brukes som utgangspunkt for presentasjonen av resultater i fjerde trinn av analyseprosessen (Malterud, 2011). Man bruker jeg-form i kondensatet, siden man skal presentere deltakerne slik de har uttrykket seg under intervjuene (Malterud, 2011). Ved dette gjennomgår man det empiriske materialet på en systematisk måte, samtidig som man stiller spørsmål om hva disse tekstene kan fortelle oss om problemstillingen, ved at kondensatet gjenforteller det som befinner deg i subgruppen, med bruk av deltakernes egne ord (Malterud, 2011).

I det fjerde, og siste analysetrinnet skal man rekontekstualisere datamaterialet vårt. Her blir datamaterialet sammenfattet av det man har funnet i form av gjenfortellinger som kan legge grunnlag til funnene våre og svare vår problemstilling (Malterud, 2011). Ved de kondenserte tekstene og de utvalgte sitatene som grunnlag, blir det laget en analytisk tekst for hver av kodegruppene (Malterud, 2011). Her formidles det til leseren hva våre resultater forteller for å svare på prosjektets problemstilling (Malterud, 2011). For å sikre gyldighet i forskningen min, så jeg kondensatene opp mot informantenes originale fortellinger. Når jeg skulle rekonseptualisere datamaterialet mitt, ble jeg minnet om det foreliggende ansvaret om fortolkninger, med tanke på at materialet nå skulle skrives i tredjeperson (Malterud, 2011). For å sikre at innholdet av den analytiske teksten var i overensstemmelse, gikk jeg tilbake og leste igjennom opprinnelige transkripsjonene. Med tanke på forskningsprosjektets gyldighet, valgte jeg å undersøke om noen av de transkriberte intervjuene ga andre resultater enn det som ble presentert i analysen så langt. Deretter lagde jeg kategorioverskrifter til subgruppene, som ble resultatkategoriene mine. Resultatene kommer frem av den analytiske teksten i tillegg til overskriften, og dermed er prosessen med å utvikle overskrifter en sentral del av analysen (Malterud, 2012). Overskriftene ble sett opp mot de originale transkripsjonene, i likhet med den analytiske teksten, for å fremme gyldighet i forskningsprosjektet.

5.9 Kvalitet på forskningsprosjektet: pålitelighet, gyldighet og overførbarhet

Det finnes mange måter å vurdere kvalitet på et kvalitativt forskningsprosjekt, og det har vært en livlig debatt de siste tiårene (Malterud, 2017). I mitt forskningsprosjekt har jeg valgt å fokusere på pålitelighet, gyldighet og overførbarhet. For å styrke prosjektets pålitelighet, er det viktig at det blir reflektert over om man har noe til felles med informantene som deltar, eller om man har en forkjærlighet for forskningsfeltet, og hvordan det da kan påvirke utvalg, analyse og resultater (Tjora, 2012). Om forsker har mye kunnskap på feltet, kan dette være en fordel ved at det blir stilt presise spørsmål, men kan også være en ulempe ved at man har med oss for mye av vår forforståelse (Tjora, 2012). Forskningsprosjektet mitt vil oppnå pålitelighet ved at jeg presenterer prosessen av valgene mine, at jeg rettfærdiggjør og anvender forskningsstrategier, og at prosedyrer og metoder blir tydelig forklart og presentert (Yilmaz, 2013). Jeg kommer derfor til å vise tydelig hvilken metode jeg vil bruke, hvilken metodisk tilnærming samt gjøre rede for datainnsamling, utvalg av informanter og dataanalyse. Gyldighet i et forskningsprosjekt vil si at svarene vi finner i forskningsprosjektet, faktisk er svar på de spørsmål som blir stilt (Tjora, 2012). For å oppnå gyldighet i mitt forskningsprosjekt, har jeg sett det som viktig at jeg har forholdt meg til aktuelle teorier og tidligere forskning som er gjort innenfor samme felt (Tjora, 2012). At forskningsprosjektet er overførbart, betyr at funnene i forskningen skal kunne være aktuelt i flere settinger (Thagaard, 2018). Forskningsprosjektet skal altså kunne bringe aktualitet som er større enn selve forskningsprosjektet. Forskningsprosjektet oppnår overførbarhet om lesere har kunnskap til feltet, kan kjenne seg igjen i innholdet (Thagaard, 2018).

5.10 Forskningsetiske vurderinger

Forskningsprosjektet ble meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste, altså NSD. Forskningsprosjektet ble registrert med prosjektnummer 152871 (se Vedlegg 3.). Jeg startet rekruttering av informanter og datainnsamlingen etter jeg hadde fått prosjektet godkjent av NSD, og etter jeg hadde meldt inn i System for Risiko og ETTErlevelse, altså RETTE. Etikk handler om hva som er godt, rett eller hva som er gode handlinger (Punch, 2014). Anvendt etikk i en studie fokuserer på spesielle og komplekse spørsmål og sammenhenger

(Punch, 2014). Forskningsetikk er en form innen anvendt etikk som fokuserer på de spesifikke sammenhengene mellom planlegging, gjennomføring, kommunikasjon og oppfølging av forskningen (Punch, 2014). Studiet av disse sammenhengene og av de etiske aspektene ved de komplekse vurderingene er det som spesifiserer reglene for veiledende forskningspraksis, og som utforsker måten bestemte sammenhenger former etisk beslutningstaking innen forskning (Punch, 2014). Kvalitative studier omhandler møter mellom mennesker, hvor normer og verdier utgjør sentrale elementer av den kunnskapen som utvikles og utveksles (Malterud, 2017). Derfor er det viktig at forskeren er klar over noen av de spesielle etiske utfordringene som kan oppstå (Malterud, 2017). Før jeg begynte på forskningsprosjektet, satt jeg meg inn i ulike forskningsetiske hensyn, og vil i følgende kapitlet redegjøre mine forskningsetiske vurderinger i prosjektet. Ved å se hvilke etiske hensyn som har blitt tatt i forkant, underveis og i etterkant av forskningsprosjektet, kan man styrke prosjektets potensielle pålitelighet (Dalland, 2017). Dette vil si at det holder ikke å sette seg inn i de etiske retningslinjene på forhånd; de skal også følges opp under intervjuene og databehandlingen (Kvale & Brinkmann, 2015). I dette kapitlet presenterer jeg altså hvilke forskningsetiske vurderinger jeg har valgt å følge igjennom mitt forskningsprosjekt; konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet, informert samtykke, konfidensialitet, dataoppbevaring og betydningen av forskerens rolle.

5.10.1 Konsekvenser av å delta og informert samtykke

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora formulerer det generelle kravet til etikk i samfunnsforskning slik;

«Som hovedregel skal forskningsprosjekter som forutsetter aktiv deltakelse settes i gang bare etter deltakerens informerte og gitte samtykke. Den samme regel gjelder forskning som innebærer en viss risiko for belastning på deltakerne. Informantene har til en hver tid rett til å avbryte sin deltakelse, uten at dette får negative konsekvenser for dem» (NESH, 1999).

Det er sentralt at forskeren drøfter konsekvensene som et kvalitativt forskningsprosjekt kan medføre, at det kan gi både negative og positive effekter (Kvale & Brinkmann, 2015). Det hevdes at om en velger å delta i et kvalitativt forskningsprosjekt, bør det å være flere positive enn negative konsekvenser av deltagelsen. Dette er for å anse forskningsprosjektets forsvarlighet (Kvale & Brinkmann, 2015). Før jeg begynte på forskningsprosjektet mitt,

drøftet jeg nytten av prosjektet, for både informantene og samfunnet. Jeg kom da frem til at prosjektet kunne bidra til mitt forskningsfelt og kunne gi samfunnet ny informasjon samt ny forståelse, ved at det forelå minilamt med forskning om stigmatisering av fosterbarn. Jeg konkluderte da med at det ikke ville medføre noen vesentlige negative konsekvenser, så lenge jeg fulgte mine etiske retningslinjer.

I mitt tilfelle sendte jeg ut informasjonsskriv og samtykkeerklæring, hvor deltakerne kunne lese igjennom hva dette forskningsprosjektet handlet om og hva deltagelsen innebar (se Vedlegg 1.). Samtykkeskjemaet understreket også at de kunne trekke seg fra forskningsprosjektet når de ville uten konsekvenser for dem. Samtykke er et sentralt etisk prinsipp som forskere på være obs på å følge. Samtykke handler om at deltakere godtar fritt å være en del av forskningsprosjektet, at de forstår hva deres deltagelse innebærer og hva forskeren vil bruke det til, og at de har muligheten til å trekke seg fra forskningsprosjektet når som helst gjennom hele forskningsprosessen (Punch, 2014). Samtykke kan gis aktivt, som for eksempel at deltakere aktivt signerer og returnerer et samtykkeskjema på ett eller flere punkter i forskningsprosessen, eller passivt, som for eksempel når deltakere eller deres representanter bare returnerer skjemaet da de nekter å delta (Punch, 2014). I mitt forskningsprosjekt, fikk informantene mine et informasjonsskriv og samtykkeerklæring som tidligere beskrevet, som de måtte lese og signere, før selve intervjuet startet.

5.10.2 Konfidensialitet og dataoppbevaring

Prinsippet om konfidensialitet handler om;

«De som gjøres til gjenstand for forskning, har krav på at all informasjon de gir, blir behandlet konfidensielt. Forskeren må hindre bruk og formidling av informasjon som kan skade enkeltpersonen det forskes på. Forskningsmaterialet må vanligvis anonymiseres, og det må stilles strenge krav til hvordan lister med navn eller andre opplysninger som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner oppbevares og tilintetgjøres» (NESH, 1999).

Det forventes også at jeg har tatt informantens velferd i betraktning, hvor forskningen skal minimere risikoen for skade ved å utføre verdifullt og potensielt fordelaktig arbeid og å distribuere fordeler gjennom forskningsprosjektet (Punch, 2014, s. 49).

Gjennom forskningsprosjektet mitt fjernet jeg all informasjon fra dataene som ble lagret som kunne gjøre informantene gjenkjennelige og lett å spore. Dette ble gjort i dette forskningsprosjektet, ved å slette all personlig informasjon som navn, bosted, navn på skole og dato og plass på eventuelle hendelser. I forskningsprosjektet mitt ble samlebetegnelsene «fosterbarna» og «informantene» brukt for å bevare anonymiteten til informantene mine.

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021), skriver om lagring av personopplysninger, hvor de viser til viktigheten av at opplysningene blir lagret på en forsvarlig måte og at de ikke lagres lengre enn de trengs. For å sikre etisk forsvarlighet i et forskningsprosjekt, er det viktig med en sikker dataoppbevaring. Jeg valgte derfor å bruke Sikker Adgang til Forskningsdata og E-infrastruktur, altså SAFE, som er et sikkert skrivebord som Universitet i Bergen har laget for lagring av personopplysninger i forskningsprosjekt. Jeg brukte SAFE til å oppbevare lydopptakene av intervjuene mine, noe som ble informert om i informasjonsskrivet (se Vedlegg 1.). Det ble også informert i informasjonsskrivet at personopplysninger av informantene og lydopptak skulle bli slettet da oppgaven hadde blitt godkjent.

5.10.3 Forskerrollen

Forskerens rolle har stor betydning gjennom hele forskningsprosjektet (Malterud, 2017). Forskeren skaper sin egen virkelighet, og dermed utvikler den ord og begreper som formidler dens forståelse av det som forskeren skal undersøke (Malterud, 2017). Uansett hvilken forskningsmetode som blir brukt i forskningsprosjektet, vil forskeren påvirke forskningsprosjektet som den gjennomfører (Malterud, 2017). Om man holder seg innenfor det fortolkende paradigme, blir forskeren satt i en posisjon hvor det ikke er mulig å være verdifri, ved at våre verdier tilføres i hele forskningsprosjektet (Neuman, 2014). Forskerens rolle kan innen tolkningsforskning bli sett på som en ressurs, men om forskerens rolle er alt for tydelig til stede i forskningsmaterialet, kan kunnskapens gyldighet og pålitelighet svekkes (Tjora, 2012; Malterud, 2017). Forforståelsen vår er også noe som kan påvirke forskningsprosjektet vårt. Forforståelse går ut på at vi tar med oss historiske og individuelle forutsetninger og erfaringer bevisst eller ubevisst inn i vårt tolkningsgrunnlag (Gadamer, 2004, referert i Malterud, 2017). Dette er en bagasje som kan gi næring og styrke til forskningsprosjektet, men den kan også hende at forforståelsen vår bli for tydelig, hvor da alt handler om det vi bærer med oss og ikke det materialet vi henter inn fra forskningen

(Malterud, 2017). Forforståelsen kan gjøre at vi går inn i forskningsprosjektet vårt med en begrenset horisont, hvor for eksempel forforståelsen overdøper budskapet som kommer frem i det empiriske materialet, hvor forskningsprosjektet da kan få svekket pålitelighet (Malterud, 2017).

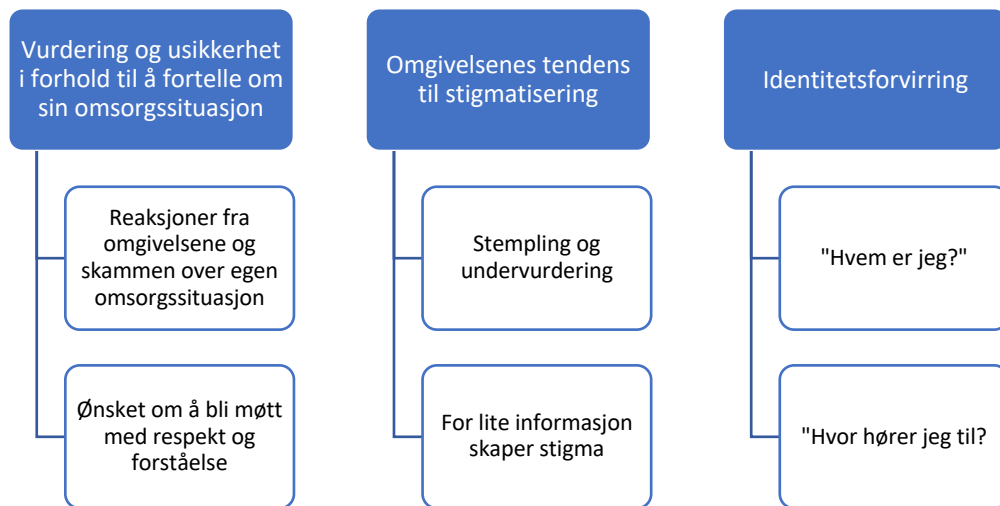
Da jeg skulle i gang med dette forskningsprosjektet, var det viktig for meg å legge forforståelsen til side. Som en som har levd som fosterbarn hele livet, har jeg ofte blitt møtt med stigmatisering igjennom oppveksten. Da jeg startet forskningsprosjektet mitt, hadde jeg kanskje en forventning om at alle fosterbarn ble møtt med stigmatisering og at de skulle ha like opplevelser som meg. Dette måtte jeg prøve å legge fra meg, og være så åpen som mulig da jeg intervjuet informantene mine. Selv, synes jeg likevel at jeg hadde en veldig god forutsetning til å sette meg inn i det informantene mine sa. På grunn av min forforståelse, kunne jeg forstå informantene mine på en helt egen måte, samt at selve intervjuet ble ganske avslappet da jeg fortalte at jeg også hadde vokst opp som fosterbarn.

6.0 Fremstilling av funn

I dette kapittelet skal jeg fremstille de analytiske tekstene som ble lagd i den fjerde fasen i STC. Tekstene fremstilles i tre resultater med underoverskrifter (se Fig.2). Jeg diskuterer funnene opp til eksisterende forskning og teori underveis i kapittelet. Det er derfor en egen diskusjon under hver underoverskrift.

Figur 2.

Resultatkategorier med underoverskrifter

Note: De blå boksene viser resultatkategoriene, mens de hvite boksene viser underoverskriftene.

Jeg intervjuet seks unge voksne som var tidligere fosterbarn. Alle informantene var over 18 år og hadde bodd mesteparten av livet sitt i fosterhjem. To av dem var kvinner og fire av dem var menn. Intervjuene besvarte problemstillingen og forskningsspørsmålene mine som omhandlet hvordan omgivelsene skapte mening rundt deres identitet som fosterbarn, hvordan informantene opplevde at denne meningsskapelsen og om noen av disse opplevelsene tydet på at fosterbarn opplever stigmatisering.

6.1 Vurdering og usikkerhet i forhold til det å fortelle om sin omsorgssituasjon

Denne resultatkategori tar for seg hvorfor informantene velger å ikke fortelle om sin fosteridentitet, og hvilke følger de får om de velger å fortelle. Det blir også presentert informantenes meninger om hvordan folk bør reagere om noen forteller at de er fosterbarn.

6.1.1 Reaksjoner fra omgivelsene og skammen over egen omsorgssituasjon

Flere av informantene fortalte at da de var yngre og fortalte at de var fosterbarn, synes andre det var kult, fordi det var noe uten om det vanlige. Mens da de blitt eldre (senere tenårene eller starten av tyve-årene) valgte mange av informantene å ikke fortelle om deres fosteridentitet på grunn av at de var redde for hvilke reaksjoner som kunne komme av det. En av informantene forklarte at hun var redd for hvilke reaksjoner hun kunne få om hun fortalte om fosteridentiteten sin:

Gjerne hvis jeg har på en måte møtt, la oss si svigerforeldre eller sånne ting, så jeg er litt redd for hva de tenker om meg i forhold til forventningene om meg og hva de tenker. La oss si om jeg er bra for kjæresten eller ikke og de tingene der, og det er jo ikke sikkert det egentlig er sant, men det er bare noe jeg har følt på veldig mye og reaksjonene deres. Ofte har jeg sett at de har skjult litt reaksjoner og det er sånn enda mer ubehagelig, for da vet jeg ikke helt hva de tenker, og så tørr de ikke å spørre så mye.

En annen informant ga uttrykk for at folk hadde de samme negative forventningene til henne uansett hvor lang tid det hadde gått. Hun forklarte at om hun gikk på den samme skolen i ti år, så forandret ikke folk de negative forventningene de hadde til henne med tanke på at hun var fosterbarn, uansett hvor lang tid det hadde gått. Med forventninger, menes det stereotypier og fordommer, altså at folk forventer at hun var på en viss måte fordi hun var fosterbarn. Flere av informantene fortalte også at de ventet med å fortelle at de var fosterbarn, til folk hadde kommt mer inn på dem, for om de fortalte det med en gang, følte de at andre syntes synd på dem, noe som de ikke ville at folk skulle gjøre. En av informantene fortalte også at om han fortalte at

han er fosterbarn til nye folk han møtte, følte han at folk ble skeptiske til han og tok avstand. Derfor valgte han å ikke fortelle om fosteridentiteten sin med en gang:

Om bare du sier «ja jeg bor i fosterhjem» så får du et par sånne stygge blikk.

Flere av informantene fortalte også at da de ble eldre så fortalte de ikke så mye om fosteridentiteten sin. En av informantene uttrykte videre at etter hun ble myndig så følte hun seg ikke som et barnevernsbarn lengre, at hun heller hadde blitt en egen person, og dermed kunne folk bli kjent med henne i stedet for «fosterbarnet», noe som de fleste av informantene også uttrykte. De uttrykte videre at da kunne folk se at de fordommene og stereotypiene sa om dem ikke stemte overens med hvordan de var, og at de som hadde bodd i fosterhjem kunne ha like bra muligheter til å utvikle seg på en bra måte i likhet med dem som ikke bor i fosterhjem. Flere av informantene presiserte også at folk ble dømmende om de fortalte at de var fosterbarn, fordi de vet ikke hvordan de skal reagere eller prosessere det. En av informantene fortalte videre at om fosterbarn forteller om fosteridentiteten sin så blir de automatisk satt i en boks, og derfor valgte han å selektere ut folkene som han tror kunne reagere på en negativ måte. Videre fortalte han at folk har mye forutinntatte meninger rundt det å være fosterbarn, og derfor ville ikke han at det skal påvirke hvordan andre folk ser på han.

Flere av informantene uttrykte også at de valgte å ikke fortelle om fosteridentiteten sin fordi de skammet seg over situasjonen. De fortalte videre at de ikke visste helt hvordan de skulle ta det opp, altså å fortelle om fosteridentiteten sin. De uttrykte videre at de ikke ville bli sett på som «den unormale» og ikke ville ha alle oppfølgingsspørsmålene. En av informantene fortalte at om folk i klassen hans begynte å snakke om familieliv og familiesituasjon, ble han ganske stille. Det var fordi han følte at han ikke klarte å relatere til det de snakket om, og at han gruet seg til å fortelle om hans familiesituasjon. Halvparten av informantene opplevde at det var lettere å fortelle om fosteridentiteten sin da de hadde blitt eldre, for da var det ikke like mange folk som brydde seg om det og var mer åpne. En av informantene uttrykte at hun kunne bare si en kort setning, og at folk da som regel ikke spør så mye mer om det, noe som er veldig behagelig for henne. En annen av informantene fortalte også at når han hadde blitt eldre, var det flere folk som kjente andre rundt seg som kanskje hadde vært i barnevernet, og at dermed om han fortalte at han var fosterbarn så var ikke folk dømmende, men at de bare

lurte litt på hva som har skjedd. Likevel, syntes den andre halvparten av informantene at det ble verre å fortelle om fosteridentiteten sin da de ble eldre. Den ene informanten utdypet at det er verre å fortelle da hun eldre, for da hadde folk sine egne meninger.

6.1.1.1 Diskusjon

Denne underkategorien går altså ut på at fosterbarna tar bevisste valg i forhold til om og hvem de forteller om sin «fosteridentiteten» til. Dette er fordi de er redde for hvilke reaksjoner de kan få om de forteller om omsorgssituasjonen deres. En av Pennincks (2013) informanter, sier følgende i likhet med mine informanter: «I would avoid saying that I was a foster kid because I was worried about what reactions I would get from peers». Man ser også det samme hos både Johnson et al. (2020), Farmer et al. (2013) og Newheiser og Barreto (2014) sine informanter, hvor de velger å ikke fortelle om sin stigmatiserte identitet for å beskytte seg selv mot stigmatisert, eller at de er veldig forsiktede og vurderer grundig hvem de forteller om det til. Ut ifra det informantene har fortalt, har omgivelsene bestemte tanker om dem i forhold til at de er fosterbarn. Dette ser man ved hvilke reaksjoner fosterbarna får når de forteller at de er fosterbarn. Man ser dermed at omgivelsene har stigmatiserende tanker om dem, hvor fosterbarna blir sett på som et avvik ved, ved at de viser ikke-kulturelt aksepterte trekk, hvor de blir satt i båser (Goffman, 2009). Fosterbarna blir altså sett på som avvik, ved at de er noe som er annerledes i en eller annen form (Ihle, 2008). Avvik er noe som fraviker fra hovedmønsteret i samfunnet (Tjora, 2021).

En annen grunn for at fosterbarna ikke velger å fortelle om sin fosteridentitet, er fordi de skammer seg over omsorgssituasjonen deres. Skam er en sentral del av stigmabegrepet, hvor stigma brukes om sosiale belastede forhold som tegn på skam eller særmerker (Michigan Recovery Center of Excellence, 2011; Ankarstrand, 2019). Skam dreier seg om sosial kategorisering, hvor man blir påført skam av andre (Frønes, 2001). Man kan selv utføre noe som blir sett på som skammelig, men det er omgivelsenes sanksjoner som skaper skam, noe som man ser i fosterbarnas tilfelle (Frønes, 2001). Skammen er altså en posisjon man blir plassert i (Frønes, 2001). Fosterbarna føler på skam ved at det er knyttet til omgivelsenes blikk og reaksjoner, hvor følelsen av skam opptrer hvis omgivelsene definerer dem på en negativ måte eller om de selv tror at omgivelsene definerer dem på en negativ måte (Frønes, 2001). I fosterbarnas tilfelle, kan de både bli plassert i skamposisjonen og de kan føle på

skamfølelsen. Fosterbarna følger ikke de kulturelle normene, som da i dette tilfelle er å ikke bo med deres biologiske foreldre, og blir dermed påført en skam som endre med at man blir sett på som et avvik (Weston, 2010). I Pennincks (2013) forskningsprosjekt, kommer det frem av en av informantene at med en gang noen omtaler dem ved å bruke ordet fosterbarn, kjenner de en skamfull følelse. Fosterbarna føler på skam og er flau over fosteridentiteten sin og velger derfor å skjule den (Quinn & Earnshaw, 2013). Fosterbarna velger å skjule fosteridentiteten sin ved at de har lært de negative stereotypiene og egenskapene omgivelsene har til fosterbarn, før de selv fikk denne skjulbare identiteten (Quinn & Earnshaw, 2011). Dansey et al. (2019), sier at fosterbarn gjerne velger å holde fosteridentiteten sin skjult for å unngå stigma og for å bli behandlet «normalt». De sier likevel at om fosterbarn holdet fosteridentiteten sin skjult, kan dette føre til selvstigma og skam, noe som man ser hos mine informanter (Dansey et al. 2019). Funnene til Farmer et al. (2013), viser at av barn som ikke fortalte om omsorgssituasjonen deres, var det to tredjedeler av barna i studien deres som hadde foreldre med rusproblemer og én av fem hadde en forelder som satt i fengsel. Grunner til hvorfor mine informanter ble omsorgsplassert var ikke noe som ble lagt stort fokus på i mine intervjuer. Samtidig kan dette ha en stor betydning i hvorfor noen velger eller ikke velger å fortelle om omsorgssituasjonen sin, og om de velger å holde fosteridentiteten deres skjult eller ikke. I likhet med mine informanters utsagn, viser også Farmer et al. (2013) sine funn at stereotypier og misoppfatninger av fosterbarn, som for eksempel at fosterbarn er “kriminelle”, “problembarn” og “ustabile”, er grunnen til fosterbarnas vurderinger og beslutninger når det kommer til å avsløre fosteridentiteten sin.

6.1.2 Ønsket om å bli møtt med respekt og forståelse

Etter at informantene mine hadde fortalt om hvordan folk har reagert når de har fortalt om fosteridentiteten sin, spurte jeg dem om hvordan de synes at folk bør reagere om noen forteller at de er fosterbarn. Flere av informantene fortalte at det er greit om folk reagerer med nysgjerrighet på en positiv måte. Flere poengterte kraftig at de ikke ville at folk skulle synes synd på dem, men heller bare prøve å bli kjent med dem. En av informantene foreslo også at folk burde strekke ut en hånd til dem om de trengte det. Flere av informantene poengterte også det at folk ikke burde se annerledes på dem bare fordi de var fosterbarn, og at folk ikke burde tenke så mye over det, og heller være hjelpsomme og omsorgsfulle, uansett om de var fosterbarn eller ikke. En av informantene fortalte også at han syntes ikke at folk burde reagere

i det hele tatt, på grunn av at han ikke ville ha noe særegen behandling bare fordi han var fosterbarn. Han uttrykte videre at han er en veldig åpen person, og lett kan fortelle om sin fosteridentitet uten problem. Videre poengterte han at det ikke er alle som er like åpne som han, og at folk derfor først burde starte med å bli kjent med personen og derfra se om personen er åpen nok til å fortelle, og kan deretter spørre om personen vil fortelle om sin omsorgssituasjon. Om personen ikke er åpen for det, bør de la være å spørre om det. En av informantene forklarte hvordan folk bør reagere slik:

Det er jo fint å bli møtt med nysgjerrighet, men trenger jo ikke å dele om det er noe man ikke ønsker å dele. Folk kan liksom si «Har du lyst til å fortelle så skal du få lov til det og det er jo spennende å høre hva du har opplevd» sant, og på en måte bli møtt sånn da. Det er jo bedre enn å spørre om direkte spørsmål, så er det veldig fint med åpne spørsmål, at man ikke spør «Åja ruste foreldrene dine seg?» og heller «Ja har du lyst til å fortelle om hvordan du havnet i fosterhjem?»

Videre fortalte den samme informanten av folk ikke burde ha veldig store reaksjoner når de forteller om fosteridentiteten deres, men at de burde holde seg på et realistisk plan:

Altså de trenger ikke å reagere som om du har forfalt at du har vært i verdensrommet. De trenger ikke å være der oppe og være sånn «Åja det er det sykeste jeg har hørt», for det er jo ikke det.

Samme informant forklarte videre at han har opplevd at folk som for eksempel studerer innen barnevernsfeltet har prøvd å relatere seg til hans situasjon, noe han syntes at folk ikke burde gjøre. Han fortalte at han hadde blitt møtt med at de har så mange meninger om hans situasjon og hvordan de hadde gjort om de hadde jobbet i barnevernet. Dette sa han at folk ikke burde gjøre, på grunn av at det ikke kunne hjelpe han på noen måte.

6.1.2.1 Diskusjon

Som man ser, synes flere av fosterbarna at det er greit om folk spør om deres omsorgssituasjon, men på en positiv måte. Om hvor åpne individer er om å fortelle om sin historie, varierer selvfølgelig fra person til person. Uansett, kan man si at fosterbarna vil bli

møtt med respekt og forståelse. Nygaard (2022), sier at det er viktig om noen forteller om tabubelagte temaer, at man viser at man ser, lytter og bryr seg om den som forteller. Tabuer er med på å skape tildekninger og løgn rundt de tabubelagte temaene, noe som gjør at individer som er innenfor den tabubelagte kategorien, ikke blir møtt med den forståelsen og støtten de har behov for (Killén, 2013). Om man blir møtt med åpenhet, kan det gjøre det lettere for vedkommende å fortelle helt ærlig om det de blir spurt om (Killén, 2013). Forutinntatthet er noe som lett kan farge samtalen mellom to individer, og kan øke sjansen for misforståelser og feiltolkning (Regjeringen, 2015). Man må dermed prøve å nullstille seg selv så godt det lar seg gjøre, før en samtale, og sette egne tanker til side, og heller vise åpenhet og nysgjerrighet til den du skal snakke med (Regjeringen, 2015). Det er også viktig å vite på forhånd hva slags følelser man har for personen man skal snakke med, slik at man er forberedt på egne reaksjoner som kan oppstå når personen forteller, og er i stand til å håndtere eventuelle egne reaksjoner som kan oppstå underveis i samtalen (Regjeringen, 2015). Uansett, er det viktig at man holder seg nøytral, men at man allikevel er interessert i det personen forteller og at man viser empati (Regjeringen, 2015).

Om fosterbarna velger å fortelle om sin fosteridentitet, er det viktig at de blir møtt med forståelse. Selv om mennesker er forskjellig, kan de aller fleste mennesker lære å forstå hverandre (Dahl, 2013). Det er derfor viktig at fosterbarn blir møtt med forståelse om de forteller om deres omsorgssituasjon. Enhver virkelig forståelse er orientert med å finne en fortolkning av et fenomen, og dette er noe som skjer i det sosiale rom, altså i samhandling mellom mennesker (Dahl, 2013). Å ha forståelse er altså å koble noe ukjent til noe som er kjent (Dahl, 2013). Samtidig, er det viktig at når man møter på fosterbarn, og de forteller om sin omsorgssituasjon, at man legger bort forforståelsen vår. Forforståelse er en stilltiende forståelse man har om andre mennesker eller ulike fenomener, inntil man lærer noe nytt om dette og dermed reviderer sin forforståelse (Dahl, 2013). Om man utvider forståelseshorisonten vår, vil man kunne oppdage nye ting og ny fakta som ikke var synlige for oss før (Dahl, 2013). Om man da har foreliggende fordommer mot fosterbarn, og møter et nytt fosterbarn og det begynner å fortelle om omsorgssituasjonen sin, og vi legger bort forforståelsen vår, er det mye mer sannsynlig at man kan få en ny forståelse om fosterbarn og kan dermed møte dem med forståelse.

Noen av informantene fortalte at de var helt åpne om sin omsorgssituasjon, og om noen spurte dem, var de ikke redde for å fortelle. Om hvorvidt noen velger å fortelle, varierer som forklart fra person til person. Hvorfor noen er mer åpne om omsorgssituasjonen deres enn andre, er vanskelig å si, men en av grunnene kan være resiliens. Resiliens blir definert som det å fungere godt psykososialt til tross for at man har levd i risikable og uforutsigbare omsorgsforhold, at man altså fungerer normalt under noe som kan anses som unormale forhold (Borge, 2010, referert i Bunkholdt & Kvaran, 2015). Fosterbarna som var beskrevet seg selv som åpne og at de ikke nølte med å fortelle om sin omsorgssituasjon, ble møtt med like mye stigma som de som valgte å ikke fortelle om sin omsorgssituasjon, men kan anses å ikke bry seg like mye om stigmatiseringen og fordommene de blir møtt med. Borge understreker at resiliens er ikke noe man har eller ikke har, men at det finnes i forskjellige grader og variasjoner (Borge, 2010, referert i Bunkholdt & Kvaran, 2015). Forskning viser at det å ha en stabil og troverdig voksen, gode venner og positive fritidsaktiviteter, muligheten til å lære sosial kompetanse gjennom det å utvikle selvtillit og egenaktiviteter, er beskyttende faktorer som kan være med på å skape resiliens (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Dette ser man også i en av strategiene til Heijnders og Meij (2006), for å redusere stigmatisering, som da er å få omsorg og støtte fra familie og venner. Dansey et al. (2019), poengterer også at om fosterbarn bygger opp resiliens, selvmedfølelse, sosial kompetanse og selvsikkerhet, kan være med på å forebygge stigmatisering og mobbing, samt hjelpe dem til å være med åpne.

6.2 Omgivelsenes tendens til stigmatisering

Denne resultat kategorien handler om hvordan informantene mener andre folk har sett på dem i forhold til at de er fosterbarn. Her blir det fokus på at omgivelsene undervurderer dem og putter dem i bås. Det blir også presentert informantenes forklaringer på hvorfor de tror omgivelsene har de forutinntatte meningene de har.

6.2.1 Stempling og undervurdering

Da jeg spurte informantene mine om hvordan de følte at andre har sett på dem i forhold til at de er fosterbarn, uttrykte mange av dem at de følte at omgivelsene hadde stemplet dem. De fortalte at ved at de fikk dette stempelet, følte de seg stakkarslige og annerledes på grunn av at det hele tiden var fokus på stempelet i stedet for hvem de var som person. En av informantene

fortalte om en hendelse hvor hun byttet barneskole som liten, og at da læreren hennes skulle introdusere henne for klassen, introduserte han henne med at hun var fosterbarn:

Da jeg begynte i slutten av andre klasse, da var det liksom «Hei dette er Lucy, hun er fosterbarn» på en måte, det var liksom en del av introduksjonen.

Hun fortalte videre da at hun ikke følte at medelevene hennes kunne bli kjent med henne som person, på grunn av denne introduksjonen. Hun presiserte videre at etter dette fikk hun mange oppfølgingsspørsmål:

Så med alle de spørsmålene så fikk jeg dette stampelet, i stedet for at jeg kunne si «Hei, jeg er «Lucy», jeg er din potensielle venn».

En annen informant, forklarte hvordan hun ble puttet i en bås da hun begynte på skolen, og at hun fortsatt ble plassert i samme bås ti år senere, og at dette gikk veldig inn på henne. Hun fortalte videre at folk var veldig dømmende i barndommen og i ungdomsårene. Folk hadde sett for seg hvem hun var og hvorfor hun var fosterbarn, og at hun derfor ble puttet i denne båsen, uansett om de ikke visste noe om historien hennes. En annen informant uttrykte at han også ble satt i denne båsen på grunn av de forutinntatte meningene folk har om fosterbarn. Han presiserte videre at på grunn av at han ble plassert i denne båsen, begynte han selv å føle på at han måtte være sånn som folk tenkte om han og at han ikke skulle få til ting på grunn av hvordan folk tenkte om han. Noen av informantene uttrykte også at om de hadde fortalt at de var fosterbarn etter at de hadde kjent folk en stund, reagerte de med at de aldri hadde trodd at de var fosterbarn. Noen av informantene tok dette som et kompliment, mens andre begynte å tenke på om de personene faktisk hadde vært vennene deres om de hadde visst om fosteridentiteten deres fra starten. Noen av informantene fortalte også videre at de hadde opplevd å bli satt i bås av lærere:

Det er et par lærere som opp igjennom har hatt samme stigma som vi har snakket om litt da. Bare «Åh han har vært i fosterhjem, han er en jævel».

Da jeg spurte informantene mine om hvordan de føler at folk har sett på dem i forhold til at de er fosterbarn, uttrykte også mange av dem at de følte folk undervurderte dem. Flere følte også

at folk undervurderte deres biologiske foreldre. Mange av dem fortalte at det er en foreliggende stigma rundt fosterbarn som kommer frem når de forteltale om fosteridentiteten sin:

Det kan enten gå veldig bra eller veldig dårlig. Enten så får det en sånn stigma, sånn «Han, han er en drittsekk, han har gjort et eller annet piss i livet som gjør at jeg vil ikke snakke med han».

En av informantene fortalte også at han følte at folk overtenker hva de gjør og sier når de er rundt han på grunn av denne stigmatiseringen som er rundt fosterbarn. Han forklarte videre at folk kanskje tenker at fosterbarn har en eller annen form for problemer, hvor han videre sa at dette som regel ikke stemmer og at de fleste mennesker er hyggelige. Han uttrykte videre at han alltid har følt at folk har sett ned på han, noe han ga uttrykk for at var ganske frustrerende ved at han selv vet at han ikke har noen problemer og at de biologiske foreldrene hans er veldig sterke. Han følte også at han hadde blitt mye utstøtt og at folk har vært veldig tilbaketrukket i forhold til ham. En annen informant fortalte også at det var mange foreldre i nærmiljøet som snakket om omsorgssituasjonen hans og at mange syntes at det var spesielt, noe som gikk veldig inn på han. Han fortalte videre:

Det er fortsatt mange som tenker «Oi nå har det virkelig gått til helvete» og «Da må du hate foreldrene dine» og på en måte hate det å skulle vært i fosterhjem og sånt, så det blir veldig mange som prater høyt om hvor forferdelig det er og så er det veldig få som prater om hvor godt det kan være da.

Samme informant uttrykket også at mange har undervurdert de biologiske foreldrene hans. Han poengterte at det var mange som hadde forventet at han ikke skulle ha noe kontakt med de biologiske foreldrene hans og at deres livssituasjon var mye verre enn det det egentlig var:

Jeg har jo for eksempel fått høre at foreldrene mine ikke ville ha meg, det har jeg hørt før et par ganger og at foreldrene mine ikke klarte å ha meg, foreldrene mine var ikke gode nok og masse sånne små kommentarer som egentlig ikke betyr noe, men de stikker litt og det har vært veldig vanskelig opp igjennom.

En av informantene fortalte også at det er mye fordommer og negative tanker rundt det å være fosterbarn, og at han ikke gjenspeiler seg i de fordommene i det hele tatt. Mange av informantene uttrykte også at folk har sett på dem som stakkarslige og at folk tenker at situasjonen er mye verre enn det den egentlig har vært. Mange av informantene har blitt møtt med bekymring og at det hele tiden kommer frem til at det er synd på dem. En av informantene fortalte videre om dette å ha bli puttet i bås av lærere. Han uttrykte at lærerne tenkte at han ikke var smart eller at de tenkte at han hadde større problemer enn det han egentlig hadde. Om det var noe han ikke fikk til på skolen, tenkte lærerne hans automatisk at det var på grunn av at han var fosterbarn. Dette forklarte han at var på grunn av disse forutinntatte meningene folk har rundt fosterbarn. En annen informant fortalte at lærerne hans brukte mindre tid på han enn de andre elevene. Om han rakk opp hånden for å spørre om hjelp, hjalp lærerne andre før han, selv om han satt helt fremme ved tavlen. En annen informant fortalte også om at lærere undervurderte han:

Hvis jeg hadde problemer med et fag, så kunne læreren liksom være litt sånn ovenfor, det har jo mine foreldre, altså mine fosterforeldre snakket med meg om i etterkant når jeg har blitt eldre, men det kunne være sånn at, det var sånn «Jaja men han er jo fosterbarn så vi skjønner at han ikke klarer det faget der så bra» altså type, det er litt den holdningen, selv om de kanskje ikke sa det direkte skjønner du.

6.2.1.1 Diskusjon

Her ser man klart at fosterbarna blir puttet i bås, altså at de får et stempel på seg. Goffman sin tilnærming til avvik og stigmatisering blir ofte betegnes som stemplingsteori.

Stemplingsteorien presenterer hvordan avvik utvikler og forsterkes igjennom at individer blir stigmatisert og stemplet som avvikere (Repstad, 2014). Avvik er altså ikke en egenskap ved en handling som blir utført, men en konsekvens av at omgivelsene anvender regler og sanksjoner overfor en som ikke følger det «normale» (Becker, referert i Halvorsen, 2006).

Omgivelsene ser dermed den som er stemplet for hans eller hennes avvikende atferd eller status, og overser alle andre egenskaper. Goffman (1968), nevnte som sagt at det oppstår et gap mellom tilsynelatende og faktisk sosial identitet, hvor individer reduseres til noe mindre enn det de egentlig er. I likhet med mine informanter, uttrykte også Pennincks (2013) informanter at folk alltid antok at de kom fra en dårlig situasjon bare fordi de var fosterbarn.

Videre forteller informantene hennes at det å være fosterbarn aldri brakte gode tanker hos folk (Penninck, 2013). Fosterbarna kan miste sjansen til å stå frem som et individuelt individ med egne egenskaper, hvor dette kan få konsekvenser for både selvforståelsen og den sosiale statusen til vedkommende (Repstad, 2014). Dette ser man i en av fortellingene til en av informantene, da læreren presenterte hun som bare fosterbarn foran klassen, hvor hun videre fortalte at hun da ikke hadde en sjanse til å la folk bli kjent med den hun faktisk er som person. Lignende opplevelse har en av informantene til Johnson et al. (2020), hvor lærere alltid kalte han for «fosterbarn» foran resten av klassen. Det var ikke bare «fosterstatusen» til fosterbarna som ble stigmatisert, men også de biologiske foreldrene deres, hvor omgivelsene undervurderte foreldreevnene deres. Dette ser man også hos Farmer et al. (2013) og Johnson et al. (2020), hvor informantene deres forteller at de har fått høre at deres biologiske ikke ville ha dem og at de ikke elsket dem.

Stigmatiserte individer kan risikere å bli møtt med mistenksomhet og diskriminering, som man kan se ut ifra når informantene mine forteller om hvordan lærerne har behandlet dem i skolen. Man kan hevde at man kan risikere at vedkommende lever opp til forventningene omgivelsene har til dem, altså den stemplende og stigmatiserte statusen de har fått, som da kan føre til selvstigma, noe som man ser at flere av fosterbarna uttrykker. Stemplingen kommer av forventningene man har til andre, hvor det er med på å bestemme hvordan man oppfatter dem (Kolstad, 2012). Vi tilskriver ferdigheter og egenskaper ut ifra hvem vi tror en person er, vi har altså forutinntatte meninger (Kolstad, 2012). Ut ifra hvordan Goffman (1968), forklarer stigmatisering, ser man ut ifra mine informanternes fortellinger at de kan bli stigmatisert, hvor omgivelsene putter dem i bås og at de blir sett på som nedsatte fordi de er fosterbarn. Fosterbarna blir altså sett på som ikke-kulturelt aksepterte, og blir derfor utsatt for stereotypier, hvor de blir satt i sosiale båser (Goffman, 1968). Om man ser på Goffmans forklaring på den stigmatiserende prosessen, ser man at individer kan ha egenskaper som er annerledes enn andre individer, hvor vi da plasserer dem i forskjellige kategorier hvor de blir sett på som mindre ønskelige, og hvor de dermed blir sett på som redusert og nedsatt individ (Goffman, 1968). Dette ser man tydelig når informantene mine forteller om at de blir undervurdert av omgivelsene, hvor omgivelsene tenker at de ikke skal få til noe, at lærere tenker de er mindre intelligente enn det de egentlig er, og at det er synd i dem. Dette ser man også hos Michell (2015) sine funn, hvor lærere mente at de var sosialt inkompetente og trengte spesiell hjelp.

Det at omgivelsene ser på fosterbarna som stakkarslige og at de synes synd på dem kan også føre til benevolent stigma. Benevolent stigma handler om at man fremstiller folk med psykiske lidelser som «lovable», men også «incapable» (Wise, 2017). Mennesker med psykiske lidelser blir dermed behandlet dårligere enn andre, hvor de blir betraktet som noen som må bli tatt vare på og kontrollert (Vintiadis, 2017). Fominaya et al. (2016) forsket på negative sider til benevolent stigma, hvor de fant at folk med psykiske lidelser følte på høy grad av stigma, samt skam, håpløshet, lavere selvtillit, depresjon og redusert livskvalitet. Om mine informanters utsagn om at omgivelsene ser på dem som stakkarslige kan videreføres til benevolent stigma kan være vanskelig å si. Det kan hevdes at man hadde fått et klarere svar på dette ved videre forskning, hvor man hadde hørt fra omgivelsene hva de tenker om fosterbarn. Noen av informantene mine uttrykte uansett at de ikke kjente seg igjen i de fordommene og stereotypiene omgivelsene hadde om dem.

Som tidligere forklart, kan det stigmatiserte individet risikere å bli møtt med både mistenksomhet og diskriminering. Dette ser man helt klart ut ifra fosterbarnas fortellinger. Diskrimineringen kommer helt klart til synet, når de blir forskjellsbehandlet av lærerne og hvor lærerne ikke vil hjelpe dem, og hvor omgivelsene tenker at de er nedsatt og at omsorgssituasjonen deres er mye verre enn det den egentlig er. Samtidig er dette noe som dreier seg om forskjellige opplevelser, erfaringer og tolkninger. Diskriminering blir definert som at individer innenfor visse kategorier blir behandlet på en dårlig måte (Ilstad, 2013). På grunn at de foreliggende fordommene, stereotypiene og stigmatisering omgivelsene har til fosterbarn, blir de behandlet annerledes på en dårlig måte, de blir altså diskriminert. Samtidig, er ikke alle opplevelsene til informantene mine negative, hvor de dermed ikke blir diskriminert hele tiden. Til forskjell fra Farmer et al. (2013) og Dansey et al. (2019), forteller informantene deres at de blir kraftig mobbet på grunn av deres fosterbarn status. Dette er ikke noe jeg har fått inntrykk av fra mine informanter. Samtidig kan det være at de har opplevd mobbing, bare det ikke har komnt frem i intervjuene. Flere av informantene mine fortalte jo om hendelser hvor de hadde fått negative kommentarer, men om de betraktet dette som mobbing er usikkert. I så fall, om dette ikke ble betraktet som mobbing, er det mulig at det finnes bedre antimobbing organisasjoner og- tiltak i Norge enn i andre land. Allikevel viser forskning at fosterbarn opplever høyere forekomst av mobbing enn andre barn (Barnardo's, 2006; Dougherty et al., 2013). Dette er på grunn av «forskjeller», som kan relateres til posisjonen deres i fosterhjemmet eller oppfatninger av deres biologiske familie (Dansey et al., 2019).

6.2.2 For lite informasjon skaper stigma

Da jeg spurte informantene om hvorfor de trodde folk hadde disse forventningene og fordommene rundt fosterbarn, var det tre grunner som gjentok seg: folk hører bare de dårlige historiene, folk tror alle fosterbarn er like, og folk kan ikke nok om fosterbarn konseptet. Mange av informantene poengterte at som oftest sprer de negative historiene seg mye fortere. Videre fortalte de at folk blir ekstra interessert i de negative tingene, og så er det få som bryr seg om man har hatt en flott barndom i fosterhjem. De fortalte at folk ser på det å bo i fosterhjem som noe spesielt og negativt, og at det er mange fremstillingen når det kommer til det å bo i fosterhjem eller å være under barnevernet, hvor det ofte er negative saker hvor foreldrene og familien ikke har vært tilstrekkelige eller har utøvet omsorgssvikt. De poengterte deretter at det er ingen fortellinger om familier som bare trenger litt ekstra hjelp. Mange av informantene fortalte videre at det er mange negative fordommer rundt det å bo i fosterhjem, og at fosterbarn blir satt i en boks fordi de tror alle fosterbarn er like. Mange har gjerne hørt om et fosterbarn som har vært veldig utagerende, og når man da møter et nytt fosterbarn, fortalte informantene at man automatisk tror at det fosterbarn også er utagerende, at de ikke passer inn eller at de er unormale. En av informantene poengterte at det er malt et bilde på hvordan fosterbarn er:

Folk tenker bare «Åh, han kjenner jeg nå». Er det en som er i fosterhjem på grunn av «det» så er alle i fosterhjem på grunn av «det».

Mange av informantene uttrykte at det er en stigma rundt det å bo i fosterhjem, og at folk tror at alle som bor i fosterhjem har problemer eller at de biologiske foreldrene deres har problemer eller at de ikke klarer å forsørge for barnet deres. De uttrykte videre at de samtidig hadde en forståelse over at de aller fleste ikke har erfaring med det å bo i fosterhjem, og at de dermed ikke vet hva de skal si eller hvordan de skal reagere. En av informantene poengterte videre at det er ikke alle som vet hva fosterforeldre eller hva fosterbarn er:

Det er mange som har tenkt at de har adoptert meg eller at foreldrene mine er døde eller at, ja sånne ting, så har det jo egentlig vært mye mer normalt enn det, så jeg har jo på en måte vært mye mer en av de enn det jeg har følt at de har sett på meg som en av de da.

Som tidligere skrevet, er det mange av informantene som opplevde at folk ble bekymret for de, når de fortalte at de er fosterbarn. En av informantene fortalte at hun tror det er på grunn av for lite informasjon. Hun forklarte videre at hun derfor synes det er viktig med åpenhet i alle situasjoner, sånn at folk blir mer opplyste, hvor det da ikke ender med stigmatisering og at det å være fosterbarn blir mer normalisert. Videre forklarte hun at hun tror det er mangel på informasjon som gjør at det er mangel på forståelse og at mye kan bli misforstått. Hun vil at folk skal tro at hun er del av en vanlig familie og at fosterbarn er ganske like barn som ikke bor i fosterhjem. Ved at folk ikke vet hva det er, føler hun seg som noe som er tabubelagt, på grunn av hvordan samfunnet fremstiller det å være fosterbarn. En annen informant tok opp dette med at det er en del dystre statistikker rundt fosterbarn. Han forklarte videre at han tror om folk hadde hatt mer forståelse for at folk har forskjellige historier og hadde klart å tilrettelegge bedre, hadde det vært færre fosterbarn som hadde endt opp i slike statistikker. En annen informant fortalte også at han tror det har blitt mer stigmatisering rundt fosterbarn med årene, fordi folk ikke har blitt skikkelig opplært rundt fosterbarn konseptet, altså at de ikke vet hva det er. Han forklarte dermed at han derfor velger å være åpen rundt sin fosteridentitet for at den foreliggende stigmatiseringen rundt fosterbarn skal bli redusert.

6.2.2.1 Diskusjon

En av hovedforklaringene til informantene mine, på hvorfor det er stigmatisering og fordommer rundt fosterbarn, var at folk hører bare det aller verste. Med dette mente de at folk hører bare skrekkhistorier om barnevernet og situasjoner rundt barn som har vært i barnevernet. Man kan derfor spørre seg selv hvorfor man bare hører skrekkhistoriene. Både barnevernet og mediene har stor makt, og utøver makt hver dag på sin måte. Ved bakgrunn i loven, har barnevernet lov til å gå inn i familier og iverksette hjelpetiltak (Hjertø, 2017). Mediene har makt til å få sider av forskjellige saker frem i lyset, hvor de i tillegg har makten til å utelukke visse sider av en sak (Hjertø, 2017). Det ligger også makter bar mediene, som bestemmer og styrer hva mediene kan skrive om og ikke (Hjertø, 2017). Mediene har makten til å kunne sette «standarder» hvor hvordan vi tenker og ser på visse fenomener (Hjertø, 2017). Her har altså medier mulighet til å tegne et bilde på hvordan fosterbarn er, uten at det kanskje ikke stemmer, og dermed påvirker hvordan samfunnet ser på fosterbarn og barnevernsbarn. O’Neale (2022), skriver også i sin artikkel at allmennheten vet generelt svært

lite om fosterhjemssystemet, og at det de vet er for det meste forankret i stereotypier og stigmatisering. Hun skriver videre at en nøyaktig presentasjon av fosterbarna i media er nødvendig for å ødelegge det negative stigmaet folk flest har til fosterbarn (O'Neale, 2022). Media slipper unna med alle salgs generaliseringer og stereotypier, hvor folk blir påvirket av det de leser, og det er dermed viktig at fosterbarna blir presentert på en nøyaktig måte (National fostering group, 2016). Fosterbarn blir ofte representert i media som at de sliter med rus, sliter med å føye seg til autoriteter, sliter med selvmordstanker, har konsentrasjonsvansker og har rett og slett forstyrrende væremåte (Riggs et al., 2009). Samtidig, vises det i forskning at unge voksne som har vært i offentlig omsorg har høyere risiko for å få dårlig mental helse, rusmisbruk og kriminalitet (Clausen & Kristofersen, 2008; Dixon, 2008; Vinnerljung et al., 2006). Internasjonal forskning viser også at fosterbarn er i hyppig kontakt med psykiske helsetjenester. Samtidig er det stor variasjon i funnene, hvor noen av tallene viser 23 prosent, mens andre viser at opptil 80 prosent har vært i kontakt med psykiske helsetjenester (Conn et al., 2016; Minnis et al., 2006; Tarren-Sweeney, 2010; U.S. Department of Health and Human Services, 2001). Forskjeller på hvordan fosterhjemtjenester er organisert og hvordan psykisk helse tilbud det er i ulike land kan være en forklaring på de store variasjonene. I en spørreundersøkelse fra 2004 om tjenestebruk hos fosterbarn, oppga fosterforeldre at 35 prosent av fosterbarna hadde vært i kontakt med PPT, og 41 prosent hadde vært i kontakt med PHBU (Havik, 2007). Samtidig, viser funnene til Whitehead et al. (2016) at folk med stigmatiserte identiteter, som ikke har tilgang på helsetjenester, skårer høyere på stigmatiseringsskalaen. Allikevel, ser man ut ifra fremlagt forskning, at det er mye mer forskning på hvordan selve barnevernstjenesten blir fremstilt i media, enn hvordan konkret «barnevernsbarna» blir fremstilt. Det kan uansett hevdes at denne forskningen er generaliserbar ovenfor fosterbarna, ved at folk kan lese om negative ting om barnevernet og dermed tenker negative ting om fosterbarn. Ut ifra det negative man leser om barnevernet, kan man dermed oppgjøre seg negative meninger om fosterbarn, og dermed får fordommer og stereotypier mot dem.

I Vær Varsom-plakaten (Norsk presseforbund, 2015), presenteres det ulike punkter som omhandler hvor viktig det er med en fri og uavhengig presse, pressens ansvar for å beskytte enkeltindividet mot overgrep og vanskjøtsel fra institusjoner eller offentlige myndigheter, åpenhet om bakenforliggende forhold, viktigheten av å være kildekritisk, hensyn for mennesker som kanskje ikke kan være klar over virkning av egne uttalelser og hensyn til

barnet og hvordan eventuelle publiseringer kan påvirke barnet. Dette vil si at journalister og medier har et foreliggende ansvar for å avdekke kritikkverdige forhold i barnevernet, i tillegg til at de må være kildekritiske, samt ta hensyn til at foreldre og familier kan være i en vanskelig livssituasjon og kanskje ikke er klar over hva det er de forteller journalister, samtidig at de har et ansvar om å skjerme barn som er involvert. Samtidig er barnevernssaker og barneverns relaterte situasjoner veldig attraktivt stoff for journalister, ved at sakene har en mediedramaturgisk form hvor det finnes både gode og onde, og helter og tapere (Figenschow, 2006). Det er ingen tvil om at barneverns relatert stoff er noe som selger, ved at det skaper både debatt og at det griper inn i familieliv, noe som er det kjæreste og nærmeste vi har. I forskningsprosjektet til Hjertø (2017), kommer det også frem at mesteparten av artikler som omhandler barnevernet, er negative. Gordind (2017), skriver i sin kronikk at tausheten som media møter på hos barnevernet ikke bare handler om taushetsplikten, men også at ansatte i barnevernet ikke er sikre på hva de kan si til mediene. Hun sier videre at om tausheten blir redusert, kan det bidra til mer åpenhet og mer tillit til barnevernet (Gordind, 2017). I kommunikasjonsstrategien «*Et åpnere barnevern*» kommer det frem at viktigheten av åpenhet er et stort fokus hos barnevernet (Hjertø, 2017). Åpenhet gir også barnevernet større legitimitet, og at det derfor blir bedre for barn å være i barnevernet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2008, s. 4).

Når så mange av informantene utdypet at grunnen for stigmatisering rundt dem, var at meste parten av omgivelsene ikke vet eller kan nok om fosterbarn og barnevernet, kan man spørre oss selv hvem det er som har ansvar for at barn og andre lærer om barnevernet. Etter en gjennomgang av læreplaner på Utdanningsdirektoratets hjemmeside, viser det tydelig at kunnskap om barnevernet ikke er en essensiell del av det elever i den norske grunnskolen skal lære. Ett av kompetansemålene i Samfunnsfag for 7. klasse går ut på at elevene skal gjøre rede for de viktigste maktinstitusjonene i Norge og hva deres hovedoppgaver er (Utdanningsdirektoratet, 2017). Her ligger det en gyldig mulighet for å snakke om barnevernet. Målsetningen til barnevernet er at barn skal få hjelp så tidlig som mulig, og om undervisning om barnevernet ikke tar plass før i 7. klasse, støtter ikke lærerplanen dette målet. Det kan foreslås at lærere da må ta et eget ansvar for å lære om barnevernet, selv om det ikke står i læreplanen, selv om barnevernet kan anses som en av Norges maktinstitusjoner. I rapporten «*Barnevernsbarns skole*», kommer det klart frem at lærere heller ikke har nok kompetanse på barnevernsfeltet. Det kommer også klart frem at lærere må få bedre

kunnskaper i å snakke med sårbare barn og ungdommer, og må lære å være en ressursperson som barna kan stole på (Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2011). I rapporten ble det også intervjuet 30 jenter og kvinner som hadde blitt utsatt for omsorgssvikt, hvor de opplevde i stedet for å få hjelp så ble de stemplet (Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2011). Disse opplevelsene ser man går igjen hos mine informanter. I kommunikasjonsstrategien «*Et åpent barnevern*» (2008), blir det foreslått forskjellige arenaer hvor informasjon om barnevernet kan formidles til barn og unge. Eksempler på de foreslåtte arenaene var skolen, fritidsaktiviteter og helsestasjoner (Barne-, og likestillingsdepartementet, 2008). I likhet med Dansey et al. (2019), uttrykker de at skoler også har en rolle for å redusere stigma og mobbing av fosterbarn, gjennom å lære opp og fremme viktigheten av respekt, aksept og medfølelse overfor andre. De referer til Murray-Harvey og Slee (2010), som forteller om viktigheten av støtte fra lærere til hvert enkelt barn, hvor dette videre har vist å direkte redusere mobbing på grunn av stigma. Antimobbeorganisasjoner kan også bidra til å offentliggjøre barnevernkonseptet og derfra utvikle forebyggende tiltak (Dansey et al. 2019). I forskningsprosjektet til Berger (2017), oppgir omtrent 15% av barna hun intervjuet, at lærere har fortalt dem mye eller veldig mye om barnevernet, mens om lag hele 60% oppgir at lærere har fortalt lite eller absolutt ingenting. Det var et lavt antall i forskjellige skoleklasser med i forskningsprosjektet til Berger, og er dermed vanskelig å dra konklusjoner ut ifra dette resultatet. Allikevel kan det hevdes ut ifra resultatene, at det ikke foregår nok og tilstrekkelig informasjonsformidling om barnevernet i de skoleklassene hun har undersøkt, men resultatet kan hevdes å ikke være generaliserbart med alle skoleklasser i Norge (Berger, 2017). Ut ifra den fremlagte teorien og forskningen, kan det hevdes at det er flere arenaer som har et foreliggende ansvar om å lære barn opp om barnevernet, men at skolen kanskje har det største ansvaret, og at lærere også må styrke kompetansen sin på barnevernsfeltet.

6.3 Identitetsforvirring

Denne resultatkategori tar for seg informantenes vanskeligheter når det kommer til identitetsdanning og følelsen av tilhørighet. Dette går ut på at flere av informantene har følt på en identitetsforvirring, samt å føle seg annerledes på grunn av stigmatisering og følelsen av mangel på tilhørighet.

6.3.1 «Hvem er jeg?»

Mange av fosterbarna uttrykte at de hadde slitt med å finne seg selv, altså følt på en from for identitetsforvirring. En av informantene fortalte at hun følte hun hadde to identiteter; en identitet før hun flyttet i fosterhjem, og en etter at hun hadde flyttet i fosterhjemmet. Hun forklarte videre at det var ikke bare bosituasjonen som ble annerledes, men at det var akkurat som hun fikk en annen identitet siden livet hennes hadde blitt så annerledes. Hun utdypet videre at hun måtte finne ut hvem hun var og finne kjernen i seg selv. Mange av informantene uttrykte at det var slitsomt og tøft, siden de ikke helt visste hvem de var og hvor de kom fra. En av informantene opplevde ofte at han spurte seg selv om hva som var galt med han. Videre fortalte han at han ofte har tenkt på hvordan det hadde vært om han ikke var fosterbarn, om hvordan han da hadde vært som person og om livssituasjonen hans hadde vært helt annerledes. Han utdypet at det var en identitetsforvirring han ofte gikk rundt og tenkte på. Mange av informantene fortalte også at de følte seg annerledes. Den ene informanten utdypet det slik:

Ja, jeg har på en måte følt meg litt spesiell og følt litt på den. Altså de tankene som dukker opp når man sitter og føler, føler seg unormal da kan man si.

Halvparten av informantene uttrykte også at de ikke følte seg som et fosterbarn, siden de også hadde kontakt med deres biologiske familie. Mange av dem uttrykte dermed at de følte at deres egen verden var ganske blandet. En av informantene uttrykte mer spesifikt at hun følte at livet hennes var delt i to, hvor hun kjente at identiteten hennes ble splittet. Hun forklarte videre at dette var på grunn av at hun hadde kontakt med de biologiske foreldrene hennes igjennom hele oppholdet i fosterhjemmet sitt. Hun hadde dermed begynt å finne identiteten sin i fosterhjemmet, men på grunn av at hun hadde kontakt med hennes biologiske familie, følte hun at hun ble dratt fra side til side. Hun poengterte videre at på grunn av denne blandingen synes hun det var vanskelig, og visste derfor ikke hvordan hun skulle oppføre seg i de forskjellige partene. En annen informant fortalte også at ting ble veldig komplisert da hun skulle på samvær, på grunn av alle spørsmålene hun fikk:

Jeg kan for eksempel huske hvis jeg skulle på samvær, så var det sånn «Jammen har ikke du mamma og pappa og hvor skal, har du familie i «Oppstun»». For plutselig så

hadde jeg jo fem søsken ikke sant, for to eldre brødre i fosterfamilien min og så plutselig hadde jeg søsken i «Oppstun» sånn at det gjorde det litt komplisert å forklare alt og sånt.

Hun fortalte også at hun fikk mange spørsmål om hvorfor hun sa navnet til fosterforeldrene sine og ikke kalte dem for mamma og pappa. Hun utdypet videre at dette ble veldig slitsom for henne, ved at hun prøvde å finne ut hvem hun var, men at på grunn av disse spørsmålene, ble identitetsforvirringen enda større og at hun følte seg enda mer annerledes.

6.3.1.1 Diskusjon

Som beskrevet i teorikapittelet, er det i tenårene vi begynner å stille spørsmål om hvem vi er, hvor vi dermed utforsker sammenhenger mellom hvilke roller og ferdigheter vi har (Erikson, 1968). Identitet kan defineres som spørsmålet om hvem man er (Skaalvik & Skaalvik, 2005). For at man skal klare å svare på dette spørsmålet er det sentralt at man opplever stabilitet og kontinuitet, uavhengig av overflatiske endringer (Skaalvik & Skaalvik, 2005). Vi går som tidligere beskrevet igjennom sosiale kriser, hvor identitet vs. rolleforvirring er en sentral krise man går igjennom i ungdomstiden (Tetzchner, 2012). Denne fasen handler om at man ikke klarer å identifisere oss med foreldrene våre lengre, og dermed prøver å utvikle en egen identitet og prøver å finne sin egen plass i sosiale sammenhenger (Tetzchner, 2012). Samtidig, er familie og nære relasjoner en sentral faktor i forståelsen om vi har om hvem man selv er (Spernes, 2012). I fosterbarnas tilfelle, kan denne krisen bli mer utfordrende for dem i forhold til andre ungdommer. Her har fosterbarna gjerne to sett med foreldre, biologiske foreldre og fosterforeldre. Det kan hende at fosterbarna kanskje kjenner på denne krisen tidligere enn andre også, med tanke på at når de flytter i fosterhjemmet, også må klare å identifisere seg selv med fosterforeldrene deres, som i begynnelsen kanskje er helt fremmede for dem. Det kan dermed skje at de ikke klarer å identifisere seg med noen av foreldrene deres, at de føler seg splittet, som en av informantene ga uttrykk for. De får kanskje derfor en enda større rolleforvirring enn andre, ved at de skal finne sin rolle i fosterhjemmet deres. Det biologiske bånd blir ansett som å være veldig sentralt for identitet, noe som blir uttrykt i både samfunnet, barnevernet og lovgivning (Gjerdevik, 2005). Ifølge Schneider er det en utbredt euro-amerikansk forståelse at den biologiske relasjonen i seg selv bærer en felles identitet, og at kjennskap til eget opphav derfor har en sentral betydning for et individs identitet (Sæterdal &

Dalen, 1999; Levin, 1994). I følge Midjo (1998), er ikke den biologiske tilhørigheten og slektsforankringen like sentral i et fosterbarns identitet, ved at barns fortid med hensyn til forskjellige familieformer, mye mer mangetydig enn det det var før. Hvordan vi oppfatter en «normal identitet» i forhold til familie, er annerledes i dag enn det det var tidligere, ved at identitetsdannelse i dag er et mer refleksivt valg (Midjo, 1998; Levin, 1994). Fosterbarn som har bodd lenge hos fosterforeldrene sine, kan dermed velge å danne sin identitet ut ifra deres biologiske foreldre eller fosterforeldre. Samtidig er det mye forskning som omhandler hvor sentralt det biologiske opphav er for identitetsdannelse hos adoptivbarn. Sæterdal og Dalen (1999), presenterer at adoptivbarn gjerne kan oppleve å ha «hull» i identiteten sin, ved at de ikke kjenner til sin opprinnelse og for at de ikke har kontakt med deres biologiske foreldre. Om man blir plassert i fosterhjem i skolealder, kan det antageligvis ende med at barnet får en identitetskrise (Backe-Hansen, 2008). Dette er på grunn av at barnet skal tilpasse seg et helt nytt miljø, hvor de må etablere forhold til nye voksne og selve oppvekstmiljøet (Backe-Hansen, 2008). Det kan sies at det er tre avgjørende faktorer som kjennetegner en vellykket identitetsdanning; selvtillit, selvaktelse og selvverdsettelse (Honneth, referert i Jacobsen, 2013). Utviklingen av disse faktorene skjer gjennom ansikt-til-ansikt anerkjennelse, altså kjærlighet (Jacobsen, 2013). I mine informanternes tilfelle, kan det godt hende at de har trygge rammer og mottar masse kjærlighet av deres fosterforeldre, men ved at de møter på stigmatisering av omgivelsene, kan dette påvirke identitetsdannelsen deres. Som drøftet over, har familie og foreldre mye å si på identitetsdannelsen til et barn, men man kan ikke se bort ifra at miljøet, altså omgivelsene, har en like stor påvirkning. Samtidig, presenterer Shuker et al. (2019), at trygge relasjoner kan bidra til å redusere stigma, samt øke selvtilliten og selvfølelse.

I tillegg til krisen om identitet vs. rolleforvirring, er det også i tenårene at selve «jeg» vil få en mening når «jeg» består av referanser og meninger fra andre individer (Cooley, 1902). I dette tilfelle, om fosterbarna blir utsatt for stigmatisering, består altså referansene som skal være med på å danne «jeg», av fordommer og stereotyper. Identiteten deres blir altså formet av stigmatiseringen de blir utsatt for, og om «jeg» selv velger å slå seg til ro med disse referansene, kan det dermed ende med selvstigma. Når fosterbarna da får høre og oppleve de stigmatiserte referansene, kan det ende med at de selv tror på fordommene og stereotypiene som de blir utsatt for. Man ser dette ved informantene som forteller om at de tenker de selv er unormale og at de føler seg annerledes, som da kan være på grunn av de stigmatiserte

referansene. I likhet med mine informanter, uttrykker også Pennincks' (2013) informanter at de identifiserte seg selv som annerledes enn andre, samt Johnsons et al. (2020) informant som sier «I don't feel normal». Barn innenfor fosteromsorg ønsker uansett å bli sett på som «normale» (Martin & Jackson, 2002). Danset et al. (2019) forklarer at det kan se ut som at fosterbarn ser på seg selv som annerledes med en gang de blir flyttet i fosterhjem. Dette kan relateres til å bo i fosterhjem, deres biologiske familiebakgrunn eller nåværende erfaringer knyttet til å være en del av to forskjellige verdener, som man ser i likhet med utsagn fra en av mine informanter (Dansey et al., 2019). Dansey et al. (2019) referer også til Kools (1997), som poengterer at barn i fosteromsorg blir stigmatisert som «unormal» eller «skadet», og at det er vanskelig for dem og ikke ta til seg disse negative merkelappene. Om vi ser på eksempelet om voksne individer som stammer, er de selv klar over at de blir tolket negativt (Bricker-Katz et al., 2009), og kan selv være enige i fordommene og stereotypiene som dannes rundt dem (Craig et al., 2003). Ved at de blir enige i de allmenne stereotypene, kan en person som stammer ende opp med å tenke slik: «De fleste tror folk som stammer er dumme, de har rett, jeg er dum» (Bricker-Katz et al., 2009). En slik tanke om seg selv, kan påvirke det sosiale livet samt individets identitet (Bricker-Katz et al., 2009). Mens stigmatisering i det offentlige rom kan være diskriminerende, kan selvstigma skape negative konsekvenser for en selv, ved at det påvirker selvverdet og selvtilliten (Bricker-Katz et al., 2009).

6.3.2 «Hvor hører jeg til?»

Mange av informantene uttrykte at de følte mangel på tilhørighet. Dette kom særlig opp da de snakket om familie. Mange av informantene poengterte at de slet veldig med å finne ut hvor de hørte til. En av informantene kom med et eksempel, hvor om hun var hos sin biologiske mor i et familieselskap, kjente hun veldig på det faktumet at hun ikke hadde vokst opp der og at det ikke følte ut som hennes familie. Samtidig syntes hun at selv om hun hadde bodd i fosterhjemmet sitt over i ti år, var det noe som følte feil. Dette var fordi hun ikke lignet på de hverken utseendemessig eller personlighetsmessig. Hun fortalte også at det var noen ganger hun ikke fikk være med på familieportretter, hvor hun dermed ikke følte at hun ikke hørte til noe sted. Hun fortalte også at på grunn av denne følelsen på mangel av tilhørighet, slet hun med å vite hvem som ville ha henne og på hvem som er glad i henne. Mange av informantene poengterte faktumet av at de ikke lignet på fosterforeldrene sine. En av informantene fortalte om at da de satt rundt middagsbordet så følte hun alltid at hun var den som var annerledes.

Selv om hun ble veldig godt tatt imot av fosterforeldrene sine og at hun ble sett på som deres barn, så følte hun alltid at det var noe som ikke stemte.

Ofte kunne bli pratet uten at de tenkte på det, men ofte kunne blitt prata rundt bordet om, «Åja sånn og sånn har du gjort og det har du arvet» og ikke sant, sånne ting, og da kunne du føle deg veldig annerledes fordi jeg har jo ikke arvet noe, på den måten, og da kunne man liksom bli litt sånn satt ut.

Samme informant fortalte om en hendelse da de skulle feire fostermorens 50-års dag, hvor kusinene til fostermoren hadde skrevet en sang. Kusinene til fostermoren kjente godt til informanten, ved at hun hadde bodd hos fostermoren hele livet sitt. I sangen til fostermoren, nevnte kusinene både barn og barnebarn, hvor de nevnte at hun hadde fått to flotte gutter, men de nevnte ingenting om informanten. Dette uttrykte informanten at såret henne veldig, ved at hun så på fosterfamilien hennes som sin familie, og så på fosterforeldrene hennes som foreldrene hennes. Denne hendelsen gjorde at hun ikke visste hvor hun hørte hjemme. Hun forklarte videre at hun følte ikke hun hørte hjemme der hun kom fra eller der hun bodde. Hun poengterte at dette var noe hun hele tiden ble minnet på. En annen informant forteller også om en hendelse på skolen som fikk han til å tenke på tilhørighet i familien:

De spurte «Ja du er broren til «Emil», er ikke du det?» og så sa jeg sånn «Jojo», og så sier de sånn «Ja dere ligner», jeg bare «Nei vi gjør jo egentlig ikke det», selv om jeg sa kanskje ikke det høyt så følte jo jeg litt på den der nei vi gjør jo ikke det.

Likevel poengterte halvparten av informantene at de føler at fosterfamilien deres er deres ekte familie. Noen av informantene hadde lite eller ingen kontakt med deres biologiske familie, og det ble derfor naturlig å se på fosterfamilien deres som deres ekte familie. De syntes derfor det var ubehagelig å få spørsmål som omhandlet om de lignet på fosterfamilien sin eller ikke.

6.3.1.1 Diskusjon

Forståelsen av begrepet tilhørighet kan forholdes til en samfunnsmessig kontekst der betingelsene for tilhørighet har endret seg og er fortsatt i endring, slik at det kan baseres på både biologiske og sosiale bånd (Gjerdevik, 2005). Ved å et slikt perspektiv på tilhørighet,

hvor det blir sett på som et sosialt fenomen, åpner dette for at selve tilhørigheten kan dannes i forhold til flere familier og flere typer sosiale bånd (Gjerdevik, 2005). Tilhørighet og identitet er ikke det samme, men kan samtidig hevdes at de henger sammen ved at de tematiserer hvordan mennesker finner sin egen plass i samfunnet hvor identiteten utvikles i samspill med andre mennesker og grupper hvor man kjenner på følelsen av tilhørighet (Retvedt, 1981). Tilhørighet kan bli sett på som kontekstuelt åpen, ved at det er en kontinuerlig prosess hvor den blir dannet i ulike kontekster individet går igjennom i løpet av livet (Midjo, 1997). Videre kan tilhørighet ha en rasjonell forankring, ved at sosiale relasjoner er prosesser som etablerer betingelsesstrukturen til individet over tid (Midjo, 1997). I mine informanters tilfelle, blir denne prosessen kanskje større enn andre sine, ved at de er nødt til å finne tilhørighet i en helt ny familie og i et helt nytt miljø etter at de har flyttet til fosterhjemmet deres. Selve begrepet tilhørighet, betyr altså å følelsen av å høre til et sted. Som tidligere vist i Maslows behovspyramide, har mennesker et iboende sosialt behov for tilknytning og tilhørighet i form av familier og venner, og om dersom dette behovet ikke blir tilfredsstilt kan det føre til frustrasjon og personlige problemer (Kaufmann & Kaufmann, 2010). Mennesker er sosiale vesener og tilhørighet er derfor en stor faktor for at man skal oppleve livskvalitet (Bø & Schiefloe, 2007). For at barn skal oppleve sikkerhet i fosterhjem, er de avhengig av ro, stabilitet og tilhørighet (Hertz, 2008). Dette innebærer også at barnet skal bli akseptert som en person som vil høre til, samtidig som at det kan være forskjellig fra fosterhjemmet hvor de skal vokse opp (Hertz, 2008). Mange av informantene mine poengterte at de ser på fosterforeldrene deres som deres egne foreldre, men at de samtidig stiller spørsmål til hvor de hører til. Som man ser på utsagn fra informantene, er det tider hvor de føler at de blir utstøtt av både fosterfamilien og omgivelsene. Om dette er intensjonelt av fosterfamilie og omgivelsene vet man ikke. Samtidig gir mange av informantene uttrykk for at de har en sterk kjærlighet overfor fosterfamiliene sine. Igjen, er det også noen av informantene som føler seg splittet, at de ikke finner tilhørighet hverken hos den biologiske familien eller fosterfamilien. Mange barn forsøker å utvikle følelsen av tilhørighet i fosterhjemmet, men at de kan være redde for hvordan deres biologiske foreldre skal reagere på dette (Killèn, 2010). Det kan ende med at de føler seg illojale ovenfor deres biologiske foreldre. Denne følelsen av lojalitetskonflikt og manglende følelse av å høre til et sted, kan ende med en følelse av utenforskap. Utenforskap beskriver altså mangelen på tilhørighet og/eller ekskludering fra storsamfunnet (RVTS, 2015). Samtidig kan det hevdes at det er viktig å anerkjenne at fosterfamilien kan utøve som en god familie for fosterbarna, hvor det ikke må bli lagt for stort

fokus på det biologiske prinsipp (Levin, 1994). Cherlin og Furstenberg (1994) gjør rede for at det må legges mindre vekt på normer som fokuserer på biologiske bånd og tanken om «den normale» familie. I mine informanter tilfelle vil storsamfunnet da si omgivelsene rundt dem. Samtidig om man ikke føler tilhørighet kan det være vanskelig å skape tilhørighet til gode venner, ved at kjærlighet er en forutsetning for å bli selvstendig og føle seg trygg (Honneth, 2008). I mine informanters tilfelle, kan det godt hende at de egentlig føler på en tilhørighet hos fosterforeldre, men om de blir møtt med stigmatisering av omgivelsene, og de dermed får en følelse av selvstigma, kan dette føre til en følelse av manglene tilhørighet. Noe som var annerledes med mine informanter fra tidligere forskning, er at de ikke uttrykte at stigmatiseringen påvirket tilhørighet i skolen i like høy grad. Informantene til både Johnson et al. (2020), Dansey et al. (2019), og Penninck (2013), uttrykte at de valgte å holde fosteridentiteten sin skjult i jakten på tilhørighet, og som en beskyttelse mot stigma. Det kan hende at fosterbarna ble utestengt eller utstøtt om folk fikk vite at de var fosterbarn, som påvirket den sosiale tilhørigheten deres (Johnson et al., 2020; Dansey et al., 2019; Penninck, 2013). Det er usikkert om mine informanter kjenner på de samme vanskelighetene, ved at dette ikke kom opp i noen av intervjuene. Dette kan igjen ha med at Norge kanskje har bedre antimobbe tiltak- og organisasjoner og bedre fokus på fellesskap i skoler enn andre land, men dette er vanskelig å si. De fleste av informantene mine uttrykte også at de hadde trygge relasjoner til fosterforeldrene deres, noe som Shuker et al. (2019) mener kan bidra til å øke følelsen av tilhørighet og minske stigmatisering.

7.0 Oppsummerende drøfting og avslutning

I dette forskningsprosjektet har jeg undersøkt hvordan fosterbarn opplever at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon. Jeg har besvart problemstillingen min ved bruk av et kvalitativt forskningsdesign, hvor jeg gjennomførte seks semistrukturerte intervjuer. Jeg har gjennom forskningsprosjektet mitt, hatt en fenomenologisk forståelse, hvor jeg har forsøkt å se virkeligheten slik informantene mine har oppfattet den (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg har hatt subjektive opplevelser og erfaringer som utgangspunkt gjennom intervjuene mine, noe som har ført til en forståelse av fenomenet jeg har forsket på (Thagaard, 2018). Mine mest fremtredende funn var informantenes opplevelse av hvilke reaksjoner de fikk når de fortalte om deres omsorgssituasjon, og hvilke fordommer og stereotypier de ble møtt med. I tillegg var det sentrale funn om hvordan disse reaksjonene og fordommene påvirket både identitetsfølelse og følelse av tilhørighet. I dette kapitlet, starter jeg med noen avsluttende refleksjoner og funn som ikke har tatt en del i analysen, deretter med forslag til videre forskning. Deretter viser jeg til forskningsprosjektets styrker og begrensninger. Avslutningsvis presenterer jeg en oppsummerende konklusjon av prosjektets funn.

7.1 Avsluttende refleksjoner

Noe jeg la merke til da jeg intervjuet informantene mine, var at veldig få av dem brukte ordet «fosterbarn». Mesteparten brukte setningen «å bo i fosterhjem», da de skulle fortelle om hvilke reaksjoner de fikk da de fortalte om deres omsorgssituasjon eller da de skulle fortelle om selve omsorgssituasjonen deres. Vi kan da stille et spørsmål om begrepet «fosterbarn» er et utdatert begrep. Thørnblad og Holtan deler sine tanker om akkurat dette. I mange år har begrepet «fosterbarn» blitt brukt for å kategorisere gruppen som er fenomenet innen forskning. Begrepet som «fosterbarn», «adoptivbarn» og «barnevernsbarn» er kategorier som har felles kjennetegn som forenkler og gir en bedre oversikt (Thørnblad & Holtan, 2014). Begrepene brukes med god hensikt, men samtidig er den ikke nøytral, ved at de bidrar til marginalisering og stigmatisering, noe som vi ser er tilfelle hos mine informanter (Thørnblad & Holtan, 2014). Ved å bruke begrepet «fosterbarn», ut-skiller man disse barna fra barn som har vokst opp i kjernefamilien, som blir sett på som «det normale» (Thørnblad & Holtan,

2014). «Fosterbarn» begrepet er altså med på å skille mellom fosterbarn og andre barn i samfunnet som har vokst opp i de gjeldende familieidealene, noe som kan føre til sosial ekskludering (Thørnblad & Holtan, 2014). Begrepet «fosterbarn» blir assosiert med «problemer», og er med på å holde fast på avviks- og misforståelser (Thørnblad & Holtan, 2014). Ved disse avviks- og misforståelsene, legges det til rette for hvilke forventninger omgivelsene har til disse barna og til barnas egen selvoppfatning (Thørnblad & Holtan, 2014). Ved dette, er det mange av fosterbarna som føler de må overbevise omgivelsene at de ikke lever opp til disse forventningene som er rundt dem, at de ikke er et «problembarn» siden de ikke har vokst opp med sine biologiske foreldre (Thørnblad & Holtan, 2014). Å ikke vokse opp innen kjernefamilien eller med biologiske foreldre er noe uvanlig, men det burde likevel bli sett på som normalt, ved at det er et så stort antall fosterbarn i Norge.

7.2 Forslag til fremtidig forskning

Da jeg skulle i gang med dette forskningsprosjektet og skulle finne frem tidligere forskning om stigmatisering om fosterbarn, overrasket det meg hvor lite forskning det var på fenomenet. Ved at det er et så stort antall fosterbarn i Norge, er avgjørende å fortsette å nå ut til befolkningen for å forstå virkeligheten av stigmatisering av fosterbarn. Om det blir satt større lys på erfaringer til barn i fostersystemet, kan det gi konkret data for endringer som må gjøres angående støtte og resurser for å hjelpe dem. Stigmatisering fortsetter å ha konsekvenser for fosterbarn, og det vil derfor være en fordel med flere studier som følger barn mens de er i fosterhjem og etter hver som de blir voksne, for å få rikere og mer spesifikk informasjon av deres opplevelser. Det bør også forskes på hvordan omgivelsene tenker når de hører ordene «fosterbarn» og «barnevernsbarn» for å få et enda større blikk på hvordan omgivelsene tenker om disse barna. Det kan også være lurt å forske enda mer på hvorfor omgivelsene tenker som de gjør, altså hvorfor denne stigmatiseringen oppstår. Det kan også være interessant å på om tilbud om tjenester og støttegrupper hadde hatt en effekt på å minske stigmatisering. Det bør altså fortsettes å forske på stigmatisering av fosterbarn med et enda større utvalg og enda større datainnsamling, ved at det kan bli både mer relatertbar og generaliserbart.

7.3 Forskningsprosjektets styrker og begrensninger

Jeg har vært bevisst på at utforming av forskningsspørsmål og problemstilling har gjort at jeg har valgt å slutte meg til et bestemt tema, hvor jeg har utelukket andre temaer. Ettersom jeg har valgt å fokusere på fosterbarns oppfatning av omgivelsenes oppfatninger, betyr det at jeg har gått glipp av andre viktige perspektiver. Eksempelvis er hvordan omgivelsene, som da ikke har direkte kjennskap til fosterbarn eller barnevernskonseptet, ser på barn som har vokst opp i barnevernet. Dette kunne vært interessant å utforske, for å se hvordan overensstemmelsene med fosterbarnas opplevelser og tanker, stemmer med hvordan omgivelsene tenker om dem. Samtidig ser jeg at det ikke ville være gjennomførbart å inkludere flere informantgrupper med tanke på forskningsprosjektets omfang. Til tross for begrensningen jeg har satt på forskningsprosjektet, synes jeg at jeg har funnet spennende og aktuell informasjon med min vinkling, når jeg da har fokusert på fosterbarnas opplevelser av omgivelsenes oppfatning av dem. Valg av vitenskapelig tilnærming og valgt forskningsdesign har resultert at jeg har sluttet meg til en bestemt vinkling, som da har gjort at jeg kan ha gått glipp av andre innfallsvinkler som fokuserer på samme problematikk. Samtidig, ser jeg på fokuset om å gå inn i dybden av subjektive opplevelser og erfaringer som en styrke, med tanke på at jeg har brukt en fenomenologisk tilnærming og en kvalitativ metode. Ved å bruke kvalitativ metode, foreligger det også en styrke ved metoden, hvor man kan frembringer data som presenterer relevante spørsmål og som åpner veien videre for fremtidig forskning. Samtidig, kan både valg av metode og metodisk tilnærming, gi svakheter ved at man kunne ha fått ett annet vitenskapelig ståsted, søkelys og medført andre tolkninger.

En svakhet som kan foreligge i forskningsprosjektet, er at jeg kun gjennomførte seks intervjuer, og kan derfor ikke si at funnene mine er generaliserbare. Det kan også hende at jeg har fått et typisk eller atypisk utvalg gjennom rekrutteringsstrategien min. Det kan hende at informantene jeg rekrutterte er veldig motstandsdyktige, eller at det kanskje var de som følte seg mest stigmatisert som valgte å delta for de ville fortelle om sine opplevelser. Det vil samtidig være vanskelig å si, med tanke på at vi ikke vet noe om folk som ikke valgte å delta. En annen svakhet kan være at jeg bare intervjuet voksne mennesker. Hukommelsen er ikke perfekt, og særlig ikke når det gjelder opplevelser i barndommen. Det kan også hende at jeg har latt mine egne opplevelser som fosterbarn påvirke tolkningen min, men jeg har så godt det har latt seg gjort prøvd å være så åpen som mulig. Dessuten varierer opplevelsene fra

fosterbarn til fosterbarn. Formålet med forskningen var allikevel ikke at funnene skulle være generaliserbare, men at forskningen skulle sette lys på et fenomen som er lite forsket på i Norge. Samtidig, hadde jeg ikke noe geografisk avgrensning i utvalget mitt av informanter, hvor jeg i tillegg intervjuet både menn og kvinner. Jeg synes til tross av svakhetene, at informantene mine ga nyttig og spennende informasjon som gjorde det mulig for meg å svare på problemstillingen min. I tillegg har jeg sett at en god del av funnene mine samsvarer med funn i tidligere forskning og teori, og kan derfor anta at til tross for begrensningene i forskningsprosjektet mitt, at funnene mine kan ha en overførbarhet til flere fosterbarn.

Igjennom forskningsprosjektet mitt har fulgt kvalitetskriteriene pålitelighet, gyldighet og overførbarhet. Forskningsprosjektet mitt har oppnådd pålitelighet ved at jeg har etterstrebet for å fremstille arbeidsprosessen så transparent som mulig. Jeg har gitt grundige beskrivelser på hva jeg har gjort og hvorfor jeg har gjort det. Jeg har også vært klar over posisjonen min som forsker og reflektert over min egen forforståelse, samt forklart både hva som har vært utfordrende og hva som har vært overkommelig i datainnhentingene mine. I tillegg har jeg brukt sitater i presentasjonene av funnene mine for å vise at datamaterialet mitt er ekte (Shenton, 2004). Forskningsprosjektet mitt har oppnådd gyldighet ved at funnene mine faktisk har svart på problemstillingen min (Tjora, 2012). Ved dette har jeg vist forsiktighet og forsvarlighet i utvelgelse av tidligere forskning og teori (Tjora, 2012). Videre gjennomgikk jeg de transkriberte intervjuene for å sjekke om det ble gjort noen åpenbare feil, for å styrke gyldigheten. Dette ble gjort i godt til før kodearbeidet startet. Litteratur og forskning ble også valgt nøye med bakgrunn i temaet på forskningsprosjektet. Samtidig er det ikke sikkert jeg fikk dekket all relevant forskning ved at tiden var begrenset. Samt er det begrenset hvor mye forskning det har blitt gjort på dette temaet. Overførbarhet handler om at funnene i forskningsprosjektet kan gjøres gjeldende for forståelse som andre kan ta nytte av (Malterud, 2017). Forskningsprosjektet mitt har nådd overførbarhet ved at jeg har gjort rede for bakgrunnsdata for å etablere forskningsprosjektets kontekst, samt at det har blitt gjort en detaljert beskrivelse av fenomenet som har blitt forsket på for å muliggjøre sammenligninger (Malterud, 2017). Samtidig, som gjort rede for i oversnittene over, besto utvalget mitt av få informanter, noe som derfor kan føre til usikkerhet om funnene vil kunne reflektere hvordan andre fosterbarns opplevelser har vært. Samtidig har jeg ikke hatt noen geografisk begrensning, noe som kan styrke overførbarheten. Forskningsprosjektet gir dermed noen eksempler på hvordan fosterbarn opplever at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet.

7.4 Konklusjon

Gjennom dette forskningsprosjektet har jeg forsøkt å svare på hvordan fosterbarn opplever at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon.

Motivasjonen for å forske på dette temaet, er fordi det er svært lite forskning tilknyttet dette teamet i Norge, og ved at det er en stor andel fosterbarn i Norge, anså jeg det som både interessant og viktig å forske på dette, for å få økt kunnskap og bedre forståelse på fenomenet. Det har blitt presentert tidligere forskning som underbygger forskningsprosjektets problemstilling. Det har også blitt presentert relevant teori som stigmatisering, selvstigma, stereotyper og fordommer, identitet, tilhørighet og rettslige og kulturelle perspektiver på fostersituasjon og familiebegrepet. Forskningsprosjektet har tatt utgangspunkt i en fenomenologisk tilnærming, hvor det da har blitt fokusert på informantenes forståelser og opplevelser.

Forskningsprosjektet har hatt et kvalitativt design hvor jeg har gjennomført seks semistrukturerte intervju med tidligere fosterbarn. Intervjuene hadde ingen geografisk begrensning, og ble derfor gjennomført både digitalt og fysisk. For å analysere datamaterialet ble det brukt systematisk tekstkondensering som analysemetode. Det har også blitt presentert forskningsetiske vurderinger innen kvalitative studier. Igjennom forskningsprosjektet, har jeg også hatt fokus på kvalitetskriteriene pålitelighet, gyldighet og overførbarhet. Avsluttende har det blitt redegjort for begrensninger og styrker ved forskningsprosjektet.

Forskningsørmålene for forskningsprosjektet har dreid seg om hvordan fosterbarn opplever at omgivelsene skaper mening rundt deres omsorgssituasjon. Hovedfunnene i oppgaven består av tre hovedtemaer: vurdering og usikkerhet i forhold til å fortelle om sin omsorgssituasjon, omgivelsenes tendens til stigmatisering og fosterbarnas identitetsforvirring. Funnene mine indikerer at fosterbarna ofte velger å ikke fortelle om sin omsorgssituasjon ved at de er redde for hvilke reaksjoner de kan få, samt at de skammer seg over omsorgssituasjonen. De selekterer derfor ut og vurderer grundig hvem de velger å fortelle om omsorgssituasjonen sin til, for at folk skal få bli kjent med dem først og ikke «fosterbarnet». Dette ser man for eksempel hos både Johnsen et al. (2020) og Farmer et al. (2013) hvor fosterbarn velger intensjonelt å skjule fosteridentiteten sin for de er redd for hvilke reaksjoner de kan få. Fosterbarna forklarer videre at alt de ønsker er å bli møtt med respekt og forståelse, hvor de

kommer med tips til hvordan folk bør reagere om noen forteller at de er fosterbarn. Funnene mine viser også at fosterbarna blir både stemplet og undervurdert av omgivelsene, ved at de er fosterbarn. Omgivelsene har negative fordommer og stereotypier om dem, hvor de tenker at de er dårlige personer og omsorgssituasjonen deres er mye verre enn det den egentlig er, samt at de tenker negativt om fosterbarnas biologiske foreldre. Mange opplever også at de blir presentert som «fosterbarn», i stedet for hvem de er som person. Mange av dem har også opplevd at lærere for eksempel tror de har mindre evner på skolen på grunn av at de er fosterbarn. Stemplingen og undervurderingen har også ført til at informantene mine har begynt å tro på de negative stereotypiene og fordommene selv, hvor de altså har følt på selvstigma. Informantene mine kom også med forklaringer på hvorfor de trodde at omgivelsene hadde disse stereotypiene og fordommene mot dem, som da var at de fleste ikke visste nok om fosterbarn, at de bare hørte de negative historiene og at folk trodde alle fosterbarn var like. Barnevernet og barnevernsbarn bør dermed bli mer normalisert enn det det er i dag. Både voksne, skoler og fritidsaktiviteter bør har en mulighet til å fortelle om hva barnevernet er, hva de gjør og hva de kan hjelpe med, slik at det kan bidra til å ufarliggjøre og normalisere barnevernet og fosterbarn (Korus Oslo, i.d.). Mange av informantene har også opplevd en form for identitetsforvirring, hvor de har stilt spørsmål til hvem dem er som person, at de har følt at de har fått en splittet identitet, og at de har måttet finne deres nye identitet i fosterhjemmet og det nye oppvekstmiljøet, noe som de beskrev som vanskelig om de ble møtt med stigma. De sosiale krisene kan dermed bli enda større for fosterbarna, ved at det kan hende at de ikke klarer å identifisere seg med hverken biologiske foreldre eller fosterforeldre. Samt i krisen identitet vs. rolleforvirring, om fosterbarna blir utsatt for stigmatisering, består altså referansene som skal være med på å danne «jeg», av fordommer og stereotypier (Cooley, 1902). Flere av informantene uttrykket også en følelse av mangel på tilhørighet, ved at de ikke følte de hørte til i hverken fosterfamilien eller den biologiske familien. Mange av informantene fikk veldig mye spørsmål fra omgivelsene angående omsorgssituasjonen deres, noe de syntes var vanskelig ved at de prøvde å finne sin plass i fosterhjemmet. Samtidig uttrykte de fleste av informantene at de hadde blitt godt tatt imot av fosterfamilien deres. Ut ifra mine funn vil jeg si at informantene mine blir møtt med stigmatisering. Dette kan selvfølgelig variere fra fosterbarn til fosterbarn, med tanke på at alle har forskjellige opplevelser. Ved at jeg har diskutert funnene mine opp mot både tidligere forskning og teori, ser man at funnene mine samhandler med både forskning og teori som er presentert i forskningsprosjektet. Funnene mine kan som tidligere diskutert, kanskje ikke være

generaliserbare, med tanke på antallet av informantene mine, og at opplevelser er forskjellig fra fosterbarn til fosterbarn. Uansett, har jeg presentert funn som kan bidra til økt kunnskap og økt forståelse om stigmatisering av fosterbarn.

8.0 Litteraturliste

- Aadnesen, B. N. & Hærem, E. (2007). *Interkulturelt barnevernsarbeid*. Universitetsforlaget AS.
- Ankarstrand, K. S. (2019). *Tidligere fosterbarns fortellinger om mangel på gode relasjoner, behov for tilhørighet og om å føle seg annerledes: En fenomenologisk-hermeneutisk undersøkelse*. [Masteroppgave, VID vitenskapelige høgskole]. Brage unit.
<https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2640918/MASOSAnkarstrandKristinS2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Backe-Hansen, E. (2003). Når flyttinger i barnevernets regi gjøres til gjenstand for nærmere utforskning. I E. Backe-Hansen (Red.). *Barn utenfor hjemmet. Flytting i barnevernets regi*, (s. 13-19). Gyldendal.
- Backe-Hansen, E. (2008). Fosterbarn – skolebarn. I I. M. Helgeland (Red.), *Forebyggende arbeid i skolen. Om barn med sosiale og emosjonelle vansker*, (s. 105.124). Kommuneforlaget.
- Barnardo's. (2006). *Failed by the System: The views of young care leavers on their educational experiences*. Barnardo's.
www.barnardos.org.uk/failed_by_the_system_report.pdf.
- Barne-, og likestillingsdepartementet. (2008). *Et åpent barnevern - kommunikasjonsstrategi for barnevernet 2008-2011*. Bufdir.
https://www.bufdir.no/global/Et_åpent_barnevern_kommunikasjonsstrategi_2008_20
- Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet & Kunnskapsdepartementet. (2011). *Barnevernsbarns skolegang. Brukerhøring 11.februar 2011*. Regjeringen.no
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/2012/barnevernsbarn.pdf>

- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (i.d.). *Ulike typer fosterhjem*. Bufdir.
<https://ny.bufdir.no/fosterhjem/ulike-typer-fosterhjem/>
- Barnevernloven. (1993). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Baumeister, R. F., Leary, M. P. (1995). The need to belong: Desire of Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497-529.
- Berger, T. F. (2017). *Barns oppfattelse av det norske barnevernet*. [Masteroppgave, Norges arktiske universitet]. Munin.
<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/12077/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bricker-Katz, G., Lincoln, M. & McCabe, P. (2009). A life-time of stuttering: How emotional reactions to stuttering impact activities and participation in older people. *Disability & Rehabilitation*, 31(21), s. 1742-1752. <https://www.semanticscholar.org/paper/A-life-time-of-stuttering%3A-How-emotional-reactions-Bricker-Katz-Lincoln/a9b4668f78858ff761de3269934da52cd1e21fc5>
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing*. (3 utg.). SAGE.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Bø, I. & Schiefloe, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital. Innføring i nettverkstenking*. Universitetsforlaget.
- Cheal, D. (1991). *Family and the State of Theory*. Harvester Whearsheaf.

- Cherlin, A., J. & Furstenberg, F., F. (1994). Stepfamilies in the United States: A reconsideration. *Annual Review of Sociology*, 20, 359-381.
<https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.so.20.080194.002043>
- Clausen, S. E. & Kristofersen, L. B. (2008). *Barnevernsklienter i Norge 1990-2005: En longitudinell studie*. (NOVA Rapport 3/08).
http://www.nova.no/asset/3236/1/3236_1.pdf
- Conn, A. M., Szilagyi, M. A., Alpert-Gillis, L., Baldwin, C. D. & Jee, S. H. (2016). Mental health problems that mediate treatment utilization among children in foster care. *Journal of Children and Family Studies* 25(3), s. 969-978.
https://www.researchgate.net/publication/281456168_Mental_Health_Problems_that_Mediate_Treatment_Utilization_Among_Children_in_Foster_Care
- Cooley, C. H. (1902). *Human Nature and the Social Order*. Scribner's.
- Corrigan, P. W., Michaels, P. J., Vega, E., Gause, M., Watson, A. C. & Rüş, N. (2012). Self-stigma of mental illness scale – short form: Reliability and validity. *Psychiatry Research*, 199(1), s. 65-69.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165178112001941#bib8>
- Corrigan, P. W. & Watson, A. C. (2002). The paradox of self-stigma and mental illness. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 9(1), s. 35-53.
<https://psycnet.apa.org/record/2002-10493-016>
- Craig, A., Hancock, K., Tran, Y. & Craig, M. (2003). Anxiety levels in people who stutter: a randomized population study. *Journal of Speech, Language & Hearing Research* 46(4), s. 1197-1206. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/14575352/>
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2017). Five Qualitative Approaches to Inquiry. *Qualitative Inquiry and Research Design*. Sage.

Crocker, J., Major, B. & Steele, C. M. (1998). Social stigma. I D. T. Gilbert & S. T. Fiske (Red.). *The Handbook of Social Psychology*, (s. 504-553). MA: McGraw-Hill.

Czooop, A. M., Aaron, K. C. & Cheryan, S. (2015). Positive stereotypes are pervasive and powerful. *Perspectives on psychological science*, 10(4), s. 451-463.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1745691615588091>

Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker*. Gyldendal Akademisk.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6 utg.). Gyldendal Akademisk.

Daniels, A. K. (1983). The Interaction order. *American Sociological Review*, 48(1), 1-17

Dansey, D., Shbero, D. & John, M. (2018). How children in foster care engage with loyalty conflict: presenting a model of processes informing loyalty. *Adoption & Fostering* 42(4), s. 354-368. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0308575918798767>

Dansey, D., Shbero, D. & John, M. (2019). Keeping secrets: how children in foster care manage stigma. *Adoption and fostering*, 43(1), 35-45. <https://journals-sagepub-com.pva.uib.no/doi/full/10.1177/0308575918823436>

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (1999). *Etikk og metode*. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. De nasjonale forskningsetiske komiteene.
<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>

Dixon, J. (2008). Young people leaving care: health, well-being and outcomes. *Child and Family Social Work* 13(2), s. 207-217.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2206.2007.00538.x>

- Dougherty, S., Wolff, E., Ariyakulkan, L. & Serdjenian, T. (2013). *Bullying and Children in the Child Welfare System*. DSS. <https://dss.sc.gov/media/1206/bullying.pdf>.
- Egelund, T. & Hestbæk, A. D. (2003). *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet*. Socialforskningsinstituttet.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crises*. Faber & Faber.
- Farmer, E., Selwyn, J. & Meakings, S. (2013). «Other children say you're not normal because you don't live with your parents». Children's views of living with informal kinship carers: social networks, stigma and attachment to carers. *Child & family social work*, 18(1), 25-34. <https://onlinelibrary-wiley-com.pva.uib.no/doi/full/10.1111/cfs.12030>
- Figenschow, W. (2006). Systemer i samspill – det konfliktfylte møtet. I W. Figenschow, E. Ringberg & M. Ekanger (Red.), *Barnevern – medier og juss* (s. 45-99). Gyldendal Akademisk.
- Fominaya, A. W., Corrigan, P. W. & Rüsçh, N. (2016). The effects of pity on self – and other – perceptions of mental illness. *Psychiatry Research*, 241, s. 159-164. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165178115302146>
- Frønes, I. (2001). Skam, skyld og ære i det moderne. I T. Wyller (Red.), *Skam: perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne* (s. 69-80). Fagbokforlaget.
- Giddens, A. (1994). Living in a post-traditional society. I Beck, U., Giddens, A., Lash, S. (Red.), *Reflexive modernization. Politics, traditions and aesthetics in the modern social order*. Cambridge
- Gjerdevik, B. (2005). *Fosterbarns familier. Betydningen av sosiale og biologiske bånd for tilhørighet og identitet*. [Masteroppgave, Universitet i Bergen]. BORA. <https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/1956/1099/fosterbarns%20familier.pdf?sequence=1>

- Goffman, E. (1968). *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Penguin.
- Goffman, E. (2009). *Stigma: om avvigerens sociale identitet*. Samfundslitteratur.
- Gordind, E., S. (2017, 01. mai). Hvordan få et åpnere barnevern? *Aftenposten*.
<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Hvordan-fa-et-apnere-barnevern--Elisabeth-Gording-Stang-620137b.html>
- Grue, L. P. (2001). *Motstand og mestrings. Om funksjonshemning og livsvilkår*. (NOVA Rapport 1/01). Oslomet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/3523>
- Halvorsen, K. (2006). *Sosiale problemer: En sosiologisk innføring*. Fagbokforlaget.
- Haug, E., Robson-Wold, C., Helland, T., Jåstad, A., Torsheim, T., Fismen, A. S., Wold, B. & Samdal, O. (2020). *Barn og unges helse og trivsel* (HEMIL rapport 2020). Institutt for helse, miljø og likeverd.
https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/hevas_rapport_v10.pdf
- Havik, T. (2007). *Slik fosterforeldre ser det – II. Resultat fra en kartleggingsstudie i 2005*. Barnevernets utviklingscenter på Vestlandet.
<https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/1956/3142/1%202007%20Slik%20fosterforeldrene%20ser%20det%20II.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Heijnders, M. & Meij, S. (2006). The fight against stigma: an overview of stigma-reduction strategies and interventions. *Psykology, health and medicine*, 11(3), 353-363.
https://www.researchgate.net/publication/6668576_The_Fight_Against_Stigma_An_Overview_of_Stigma-Reduction_Strategies_and_Interventions
- Helsedirektoratet. (2022). *Folkehelse i et livsløpsperspektiv – Helsedirektoratets innspill til ny folkehelsemelding*. [nettdokument]. Helsedirektoratet.
<https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/folkehelse-i-et-livsløpsperspektiv-helsedirektoratets-innspill-til-ny-folkehelsemelding>

- Hertz, S. (2008). *Børne- og ungdomspsykiatri. Nye perspektiver og uanede muligheter*. Akademisk forlag.
- Hjertø, P. (2017). *Barnevernets omdømme og medias påvirkning*. [Masteroppgave, Norges Arktiske Universitet]. MUNIN.
<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/12078/thesis.pdf?sequence=2>
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse*. Pax Forlag AS
- Ihle, R. (2008). *Søkelys. Perspektiver på arbeid med etniske minoriteter i velferdstjenestene*. Høyskoleforlaget.
- Ilstad, S. (2013). *Psykologisk ordbok*. Akademika.
- Jacobsen, J. (2013). Axel Honneth: Anerkjennelse, danning og utdanning. I I. S. Straume, (Red.), *Danningens filosofihistorie*. Gyldendal akademisk.
- Jakobsen, S. E. (2020, 05. mars). *Professor sammenlikner norsk barnevern med andre land: - Det norske systemet er godt*. Forskning. <https://forskning.no/barn-og-ungdom-velferdsstat/professor-sammenliker-norsk-barnevern-med-andre-land--det-norske-systemet-er-godt/1649387>
- Johnsen, R. M., Strayhorn, T. & Parler, B. (2020). «I just want to be a regular kid:» A qualitative study of sense of belonging among high school youth in foster care. *Children and youth services review, 111*.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S019074091930831X>
- Kaufmann, G. & Kaufmann, A. (2009). *Psykologi i organisasjon og ledelse*. Fagbokforlaget AS.
- Killèn, K. (2010). *Sveket 2. Ansvar og (be)handling*. (4 utg.). Kommuneforlaget.

- Killén, K. (2013). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. (3 utg.). Kommuneforlaget AS.
- Kolstad, A. (2012). Forutinntatte meninger. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 49(4), s. 373. <https://psykologtidsskriftet.no/kommentar/2012/04/forutinntatte-meninger>
- Kools, S. (1997). Adolescent identity development in foster care. *Family Relations* 46(3), s. 263-271. https://www.jstor.org/stable/585124#metadata_info_tab_contents
- Korsnes, O. (Red). (2008). *Sosiologisk leksikon*. Universitetsforlaget AS.
- Korus Oslo. (i.d.). *Hva barn må vite*. Barnehjernernevetnet. <https://barnehjernernevetnet.korusoslo.no/vare-opplaringsprogram/hva-ma-barn-vite/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Langøy, E. E. (2018). Annerledes er ikke noe man er, men noe man blir. *Fontene forskning*, 1(11), s. 42-55. <https://fontene.no/forskning/annerledes-er-ikke-noe-man-er-men-noe-man-blir-6.584.865582.378b9111ef>
- Lee, K. (2012). Understanding and addressing the stigma of mental illness with ethnic minority communities. *Health sociology review*, 21(3), s. 287-298. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.5172/hesr.2012.21.3.287?casa_token=fzkCn95ZUf8AAAAA:sxB3LaF6Wc5qoisUc36_jAYD41OA40mFkYea_B2FqSphzhxPHri5hklSHFzVzATYauizay3xvhCU
- Levin, I. (1994). *Stefamilien – variasjon og mangfold*. Aventura.
- Link, B. G. & Phelan, J. C. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual review of sociology*, 27(1), 363-385. <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.soc.27.1.363>

- Malterud, K. (2011). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (3 utg.) Universitetsforlaget.
- Malterud, K. (2012). Systematic text condensation: A strategy for qualitative analysis. *Scand J Public Health*, 40(8), s. 797-805.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1403494812465030>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (4 utg.) Universitetsforlaget.
- Malterud, K., Siersma, V. D. & Guassora, A. D. (2016). Sample Size in Qualitative Interview Studies: Guided by Information Power. *Qualitative health research* 26(13), s. 1752-1760. <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1049732315617444>
- Malterud, K., Siersma, V. D. & Guassora, A. D. (2021). Information power: Sample content and size in qualitative studies. I P. M. Camic (Red.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (s. 67-81). American Psychological Association. <https://psycnet.apa.org/record/2021-54192-004>
- Martin, P. & Jackson, S. (2002). Educational success for children in public care: advice from a group of high achievers. *Child & Family Social Work*, 7(2), s. 121-130.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1046/j.1365-2206.2002.00240.x>
- Meld. St. 24 (2015-2016). *Familie – ansvar, frihet og valgmuligheter*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20152016/id2483146/?ch=2>
- Michell, D. (2015). Foster care, stigma and the sturdy, unkillable children of the very poor. *Continuum*, 29(4), 663-676. <https://www.tandfonline.com/pva.uib.no/doi/full/10.1080/10304312.2015.1025361>

- Michigan Recovery Center of Excellence. (2011). *Michigan Department of Community Health Training Requirements for Child Mental Health Professionals*.
<http://www.vceonline.org/resource/attach/1048/MDCH24hourinfo.pdf>
- Midjo, T. (1998). Langvarige fosterhjems plasseringer: nærhetsrelasjoner og tilhørighet. I *Barnevevnsboka: årbok for barnvernet 97/98*. Senter for atferdsforskning.
- Minnis, H., Everett, K., Pelosi, A. J., Dunn, J. & Knapp, M. (2006). Children in foster care: Mental health, service use and costs. *European Child & Adolescent Psychiatry* 15(2), s. 63-70. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16523249/>
- Mishra, D. K., Alreja, S., Sengar, K. S. & Singh, A. R. (2009). Insight and its relationship with stigma in psychiatric patients. *Industrial psychiatry journal*, 18(1), s. 39-42.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3016698/>
- Mollenhauer, K. (1996). *Glemte sammenhenger. Om kultur og oppdragelse*. Ad Notam Gyldendal.
- Morgan, D. H. J. (1996). *Family Connections. An Introduction to Family Studies*. Polity Press.
- Murray-Harvey, R. & Slee, P. (2010). School and home relationships and their impact on bullying. *School Psychology International*, 31(3), s. 271-295.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0143034310366206>
- National Fostering Group. (2016, 02. Juni). *Unfair Portrayals of Foster Care in the Media*. NFA. https://www.nfa.co.uk/story/story_category/unfair-portrayals-of-foster-care-in-the-media/
- Neuman, W. L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Pearson.

Newheiser, A. K. & Barreto, M. (2014). Hidden costs of hiding stigma: Ironic interpersonal consequences of concealing a stigmatized identity in social interactions. *Journal of Experimental Social Psychology*, 54(12), s. 58-70.

<https://psycnet.apa.org/record/2014-07520-010>

Norsk presseforbund. (2015, 12.juni). *Vær Varsom-plakaten* Pressens faglige utvalg.

<http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

NOU 2000:12. (2000). *Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Barne- og familiedepartementet.

NOU 2019:20. (2019). *Utvikling i samfunnsmessige forhold: Nye rammevilkår, nye muligheter og nye utfordringer*. Barne- og familiedepartementet,

Nygaard, J., C. (2022, 13. september). Ber om mye større åpenhet om tabubelagt tema: - Vi må tørre å si S-ordet. *Helgelendingen*. <https://www.helg.no/ber-om-mye-storre-apenhet-om-tabubelagt-tema-vi-ma-torre-a-si-s-ordet/s/5-24-790668>

O'Neale, S. (2022). How the mainstream media sees us. *Foster Focus* 3(6/7).

<https://www.fosterfocusmag.com/articles/how-mainstream-media-sees-us>

Penninck, A. J. (2013). *An exploration of the effects of stigma in the experience of foster care alumni*. [Masteroppgave, Smith College]. Smith ScholarWorks.

<https://scholarworks.smith.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2017&context=theses>

Retvedt, O. (1981). *Identitet og tilhørighet. Et perspektiv på ungdom og oppvekst*. [Hovedfagsoppgave, Universitet i Oslo].

Punch, K. F. (2014). *Introduction to Social Research. Quantitative & Qualitative Approaches*. Sage.

- Quinn, D. M. & Earnshaw, A. (2013). Concealable Stigmatized Identities and Psychological Well-Being. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(1), s. 40-51.
<https://compass.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/spc3.12005>
- Quinn, D., M. & Earnshaw, V., A. (2011). Understanding Concealable Stigmatized Identities: The Role of Identity in Psychological, Physical, and Behavioral Outcomes. *Social Issues and Policy Review* 5(1), s. 160-190.
<https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1751-2409.2011.01029.x>
- Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. (2015, 08.juni). *Utenforskap, tilhørighet og identitet*. Utveier. <https://utveier.no/hvorfor-ble-det-akkurat-ham/utenforskap-tilhorighet-og-identitet/>
- Regjeringen (2015, 07. april). *Vær bevisst på din egen forforståelse*.
<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/samtaleverktøy-hvordan-ga-i-dialog/var-bevisst-pa-din-egen-forforstaelse/id2401311/>
- Repstad, P. (2014). *Sosiologiske perspektivet for helse- og sosialarbeidere*. (3 utg.). Universitetsforlaget.
- Riggs, D., W., King, D., L., Delfabbro, P. & Augoustinos, M. (2009). “Children Out of Place”: Representations of foster care in the Australian news media. *Journal of Children and Media*, 3(3), s. 234-248. <https://damienriggs.com/blog/wp-content/uploads/2013/09/Children-out-of-place.pdf>
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. Basic Books.
- Rosland, K. (2021, 16. Mars). *Maslows behovspyramide*. NDLA.
<https://ndla.no/subject:e18b8bf0-326b-45f6-8e95-982de8f34264/topic:865c3a47-eab1-45c3-8fbb-b171585fd1b8/topic:2ec7156d-d0d0-496c-9991-a18695d025ba/resource:1:85351>

- Schieffloe, P., M. (2003). *Mennesker og samfunn: innføring i sosiologisk forståelse*. Fagbokforlaget AS.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), s. 63-75. <https://doi.org/10.3233/EFI-2004-22201>
- Shuker, L., Sebba, J. & Höjer, I. (2019). Teenagers in foster care: Issues, themes, and debates from and for practice and policy. *Child & family social work*, 24(3), 349-353. <https://onlinelibrary-wiley-com.pva.uib.no/doi/full/10.1111/cfs.12650>
- Skaalvik, E. M & Skaalvik, S. (2005). *Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Universitetsforlaget.
- Skårderud, F., Haugsgjerd, S. & Stänicke, E. (2010). *Psykiatriboken: sinn – kropp – samfunn*. Gyldendal Akademisk.
- Spernes, K. (2012). *Den flerkulturelle skolen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Gyldendal akademisk.
- Statistisk sentralbyrå. (2001). *Standard for gruppering av familier og husholdninger*. SSB.
- Sæterdal, B. & Dalen, R. M. (1999). Is blood thicker than water? I A. Rygvold, M. Dalen & B. Sæterdal (Red), *Mine – yours – ours and theirs. Adoption, changing kinship and family patterns*. Institutt for spesialpedagogikk.
- Tarren-Sweeney, M. (2010). Concordance of mental health impairment and service utilization among children in care. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(4), s. 481-495. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20923898/>
- Tetzchner, S. (2012). *Utviklingspsykologi*. Gyldendal Akademisk.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5 utg.). Fagbokforlaget.

Thørnblad, R. & Holtan, A. (2014, 03. desember). *På tide å revidere barnevernets begreper.*

<https://fontene.no/forskning/pa-tide-a-revidere-barnevernets-begreper-6.584.865434.5f9a4a6c73>

Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal.

Tjora, A. (2021, 12. august). Tabu. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/avvik>

U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children, Youth and Families. (2001). *National survey of child and adolescent well-being: One year in foster care report*. Administration for children and families.

https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/opre/oyfc_report.pdf

Utdanningsdirektoratet. (2019, 19. desember). *Fakta om grunnskolen skoleåret 2019-20*.

Udir. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/fakta-om-grunnskolen-2019-20/>

Vaage, S. (1998). Å ta andres perspektiv: Grunnlag for sosialisering og identitet: George Herbert Mead i utvalg. I G. H. Mead (Red), *Å ta andres perspektiv: Grunnlag for sosialisering og identitet: George Herbert Mead i utvalg*. Abstrakt Forlag AS.

Vinnerljung, B., Hjern, A. & Lindblad, F. (2006). Suicide attempts and severe psychiatric comorbidity among former child welfare clients – a Swedish national cohort study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, s. 723-733.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16790007/>

Vintiadis, E. (2017, 27. august). *On fighting Mental Health Stigma*. Psychology Today.

<https://www.psychologytoday.com/us/blog/minding-the-mind/201708/fighting-mental-health-stigma>

- von Hippel, W., Jonides, J., Hilton, J. L. & Narayan, S. (1993). Inhibitory effect of schematic processing on perceptual encoding. *Journal of personality and social psychology*, 64(6), s. 921-935. <https://psycnet.apa.org/record/1993-36193-001>
- Wang, S., Brownell, K. & Wadden, T. (2004). The influence of the stigma of obesity on overweight individuals. *International journal of Obesity*, 28(10), s. 1333-1337. <https://www.nature.com/articles/0802730>
- Weston, M. C. (2010). *Fra skam til selvrespekt*. Dansk psykologisk forlag.
- Whitehead, J., Shaver, J. & Stephenson, R. (2016). Outness, stigma, and primary health care utilization among rural LGBT populations. *PloS one*, 11(1), s. e0146139-e0146139. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0146139>
- Willing, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology* (3 utg.). McGraw Hill Open University Press.
- Wise. (2017, 15. juli). *What is stigma?* Eliminate stigma. <https://eliminatestigma.org/what-is-stigma/>
- Yilmaz, K. (2013). Comparison of quantitative and qualitative research traditions: epistemological, theoretical, and methodological differences. *European journal of education*, 48(2), s. 311-325. https://www-jstor-org.pva.uib.no/stable/26357806?seq=1#metadata_info_tab_contents

9.0 Vedlegg

1.0 Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

2.0 Intervjuguide

3.0 Godkjenning NSD

3.1 Godkjenning utsatt innleveringsdato NSD

1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet «Hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan tidligere fosterbarn har opplevd at omgivelsene har reagert på dem som fosterbarn og skapt mening rundt deres omsorgssituasjon. Dette forskningsprosjektet har lyst til å se nærmere på hvordan fosterbarna føler at omgivelser rundt dem har skapt mening rundt deres omsorgssituasjon og hvordan de har reagert på dem som fosterbarn. Det vil også bli sett på hvordan fosterbarna har håndtert dette, og hvilke konsekvenser det har gitt dem, både på positive og negative. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette forskningsprosjektet er å se hvordan omgivelsene har reagert på fosterbarnas omsorgssituasjon og dem som fosterbarn. Det vil bli lagt fokus på selve omsorgssituasjonen til fosterbarnet, altså hvordan omgivelsene har gjort seg opp en mening om for eksempel deres biologiske foreldre, fosterforeldre osv. Problemstillingen i dette forskningsprosjektet er «*Hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon?*». Forsknings spørsmål som ønskes svar på er «*Hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper meninger rundt deres identitet som fosterbarn?*» og «*Hvordan opplever fosterbarn at denne meningskapelsen påvirker dem?*». Dette forskningsprosjektet er en masteroppgave i barnevern.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Jeg går på master i barnevern på Universitet i Bergen på institutt for helse, miljø og likeverd, så det er meg og dem som er ansvarlig for forskningsprosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg skal forske på hvordan omgivelser skaper mening og reagerer på omsorgssituasjonen til fosterbarn, og trenger da å intervju personer som tidligere har vært fosterbarn, slik at jeg får informasjon om deres opplevelser.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg bruker kvalitativ metode i mitt forskningsprosjekt, hvor jeg skal bruke intervju som min metode til å samle data. Jeg har kommet til å spørre deg 6-10 spørsmål, med mulighet for flere dybdespørsmål. Jeg kommer til å ta opp intervjuet ved hjelp av båndopptak.

- Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det deltakelse i ett intervju. Intervjuet vil ta ca. 45 minutter. Spørsmålene handler om hvordan du har opplevd at omgivelser har skapt mening rundt omsorgssituasjonen din og hvordan du har håndtert dette.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er bare jeg og min veileder som vil ha tilgang på opplysningene om deg.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Jeg vil lagre og bearbeide alt datamaterialet på en trygg forskningsserver ved Universitetet i Bergen («SAFE»). SAFE bygger på norm for informasjonssikkerhet i helse- og omsorgstjenestene og sikrer at informasjonssikkerheten med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet blir ivaretatt ved behandling av sensitive personopplysninger.
- Jeg vil aidentifisere intervjudataene dine slik at det blir umulig å identifisere deg som deltaker. Jeg kommer til å bruke et annet navn på deg enn ditt eget (du kan velge navn om du vil), og jeg kommer ikke til å oppgi konkret alder og heller skrive for eksempel

«i begynnelsen av 20-årene, i slutten av 20-årene» og så videre. Jeg kommer heller ikke til å oppgi noe informasjon om bosted.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres gjennom hele oppgaven min. Som sagt vil verken navn, alder eller bosted bli nevnt (for eksempel ved å gi et annet navn til deltakeren). Alt av personopplysninger og opptak av intervju vil bli slettet i det jeg oppgaven min er godkjent, noe som etter planen er i mai 2022.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Bergen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger jeg behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personvernopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Vendela Glesnes Johansen (meg), tlf: 45 28 96 57, epost: vjo033@uib.no
- Sara Jahnke (veileder), epost: sara.jahnke@uib.no
- Universitetet i Bergen, tlf: 55 58 00 00, epost: post@uib.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.o) eller på telefon: 55 58 21 17

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Sara Jahnke

Student

Vendela Glesnes Johansen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- At intervjuet tas opp med lydopptaker og deretter transkriberes
- At opplysninger om meg kan lagres frem til masteroppgaven har blitt godkjent
- At Vendela Glesnes Johansen, Sara Jahnke har tilgang til mitt intervju
- At opplevelser jeg deler blir anonymt brukt som en del av masteroppgaven

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

2. Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrunnen for at jeg ønsker å skrive om dette temaet er på bakgrunn av egne erfaringer og egen interesse. Ut av dette har det vokst seg en foreløpig problemstilling: *Hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper mening tilknyttet deres identitet grunnet deres omsorgssituasjon?*

For å besvare problemstillingen vil jeg utforske følgende forskningsspørsmål:

1. *Hvordan opplever fosterbarn at omgivelsene skaper meninger rundt deres identitet som fosterbarn?*
2. *Hvordan opplever fosterbarna at denne meningsskapelsen påvirker dem?*
3. *Tyder noen av disse opplevelsene på at fosterbarn opplever stigmatisering?*

Deg som fosterbarn

Kan du fortelle meg litt om det å være fosterbarn?

Hvordan tror du det har formet deg som person?

Deg og andre

Hvordan har andre ser/sett på deg i forhold til at du er fosterbarn?

Kan du tenke tilbake på en episode der du erfarte det at du var fosterbarn var av betydning?

- Hva gjorde den opplevelsen med deg?
- Hvordan håndterte du situasjonen?
- Om situasjonen var negativ, kommer du på en positiv? Eller om situasjonen var positiv, kommer du på en negativ?

Forhold til andre mennesker

Har du noen tanker om det å være fosterbarn påvirker ditt forhold til andre mennesker?

- Kommer du på en situasjon hvor det at du er fosterbarn har vært utfordrende eller har vært en positiv ting?
- Hvordan har det at du er fosterbarn påvirket forholdet ditt til venner/familie/nye mennesker?

3.0 Godkjenning NSD

17.11.2022, 12:06

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Hvordan har tidligere fosterbarn opplevd at omgivelsene skaper me...](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer	Type	Dato
152871	Standard	21.01.2022

Prosjekttittel

Hvordan har tidligere fosterbarn opplevd at omgivelsene skaper mening rundt deres omsorgssituasjon?

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Bergen / Det psykologiske fakultet / Hemil-senteret

Prosjektansvarlig

Sara Jahnke

Student

Vendela Glesnes Johansen

Prosjektperiode

23.08.2021 - 25.05.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Rettslig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 25.05.2022.

[Meldeskjema](#)**Kommentar**

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 21.01.2022 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og personverntjenester. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om helse frem til 25.05.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. For alminnelige og særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a og art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

3.1 Godkjenning utsatt innleveringsdato NSD

17.11.2022, 12:03

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Hvordan har tidligere fosterbarn opplevd at omgivelsene skaper me...](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer	Type	Dato
152871	Standard	02.06.2022

Prosjekttittel

Hvordan har tidligere fosterbarn opplevd at omgivelsene skaper mening rundt deres omsorgssituasjon?

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Bergen / Det psykologiske fakultet / Hemil-senteret

Prosjektansvarlig

Sara Jahnke

Student

Vendela Glesnes Johansen

Prosjektperiode

23.08.2021 - 15.11.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Rettslig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 15.11.2022.

[Meldeskjema](#)**Kommentar**

Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektslutt dato.

Vi har nå registrert 15.11.2022 som ny slutt dato for behandling av personopplysninger.

Vi vil følge opp ved ny slutt dato for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Lene Chr. M. Brandt

Lykke til videre med prosjektet!